

Львівський національний університет імені Івана Франка

**Кафедра інтелектуальної власності, інформаційного
та корпоративного права**

ЗБІРНИК

**матеріалів круглого столу «Наукова спадщина
професора В. В. Луця і сучасність», присвяченого
пам'яті видатного вченого цивіліста, Заслуженого
діяча науки і техніки України,
професора Володимира Васильовича Луця,
з нагоди 90-річниці з Дня його народження
(м. Львів, 11 грудня 2023 року)**

Львів – 2023

Відповідальні за випуск:
проф. Олександра Яворська

Матеріали круглого столу «Наукова спадщина професора В. В. Луця і сучасність», присвяченого пам'яті видатного вченого цивіліста, Заслуженого діяча науки і техніки України, професора Володимира Васильовича Луця, з нагоди 90-річчя з Дня його народження (Львів, 11 грудня 2023 р.). – Львів: Юрид. ф–т Львів. нац. ун–ту ім. І. Франка, 2023. –82 с.

У матеріалах Збірника представлені результати науково – практичних досліджень науковців провідних вищих навчальних закладів України та практичних працівників з основних проблем договірного права.

Видання адресоване науковим співробітникам, викладачам юридичних факультетів та вищих юридичних навчальних закладів, аспірантам, здобувачам, студентам, а також працівникам суду, патентним повіреним, адвокатам, іншим практикуючим юристам та усім небайдужим до досягнення нових знань у сфері договірного права.

Матеріали (тези доповідей) подаються у авторській редакції. Упорядники матеріалів не несуть відповідальності за порушення авторами вимог законодавства про авторське право.

ЗМІСТ

ПРО ЛУЦЯ В.В.....	5
ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Антонюк А. Б., Лаговська Н. В.	7
ПРАВО АВТОРІВ І ВИКОНАВЦІВ НА ВІДКЛИКАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПОШИРЕННЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ	
Ващинець І.І.....	9
МИРОВА УГОДА СТОРІН НА СТАДІЇ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ СУДУ: ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ	
Верба О.Б.....	11
ДОГОВІР ПРО ПРОВЕДЕННЯ МЕДІАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ РЕГЛА- МЕНТАЦІЇ ПРАВОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ	
Воробель У. Б.....	14
ЗАКІНЧЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ МИРОВОЇ УГОДИ СТОРІН	
Гриновець О.Б.....	16
ДОГОВІР ПРО СТВОРЕННЯ ЗА ЗАМОВЛЕННЯМ І ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	
Дюкарева-Бержаніна К.Ю.	18
ДОГОВІР ПРО НЕРОЗГОЛОШЕННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЙОГО НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ	
Кметик-Подубінська Х. І.	20
ДОГОВОРИ ЩОДО ЦИФРОВОЇ РЕЧІ ТА ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ	
Мічурін Є.О.....	23
ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ДОГОВІРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОГОВОРОМ ПРО НЕРОЗГОЛОШЕННЯ	
Огоновський О.Р.	25
ОСКАРЖЕННЯ ДІЯНЬ ВИКОНАВЦЯ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СКЕРУВАННЯМ ЙОМУ МИРОВОЇ УГОДИ ПІД ЧАС ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ	
Пиць А.А.	28
СВОБОДА ДОГОВОРУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ	
Посполітак В.В., Ханик-Посполітак Р.Ю.	30
ДОГОВІР ПРО СТВОРЕННЯ ЗА ЗАМОВЛЕННЯМ І ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТА АВТОРСЬКОГО ПРАВА	
Романько А.І.	32
СВОБОДА ДОГОВОРУ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЄС	
Садовська Д.І.	36
ПРОБЛЕМАТИКА ТЕРМІНОЛОГІЇ ДОГОВОРІВ ПРО КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ	
Самагальська Ю.Я.....	38

ЗАСАДИ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИНАХ	
Сіщук Л.В.....	40
ЕЛЕМЕНТИ ТА МЕЖІ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ ДОГОВОРУ	
Скіб'як О.С.....	45
МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Сотник М.О.....	48
ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ РЕКЛАМНИХ ПОСЛУГ	
Суханов М.О.....	52
ПУБЛІЧНА ЛЦЕНЗІЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ ПРАВ	
Тарасенко Л.Л.....	55
ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УКЛАДЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ ПІД ЧАС ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ	
Телявський А.М.....	57
ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ РЕАЛЬНИХ ЗБИТКІВ ТА УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ У СПРАВАХ ЩОДО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.	
Тищук Т.І.....	59
ДОГОВІР ЯК РЕГУЛЯТОР ПРАВОВІДНОСИН З НАДАННЯ ПОСЛУГ	
Федорченко Н.В.....	62
ПРИТРИМАННЯ, ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	
Чупира А.С.....	64
ДИВІДЕНДИ: ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА	
Шевчук О.Т.....	67
ПЕРЕДДОГОВІРНЕ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ У ВІДНОСИНАХ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ	
Шпуганич І. І.	69
ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ВИДИ ДОГОВОРІВ	
Шишка Р.Б.....	72
ДОГОВОРИ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СИСТЕМІ ДОГОВІРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	
Яворська О.С.....	79

Луць Володимир Васильович народився 11 грудня 1933 року в селі Рилівка Шепетівського району Хмельницької області.

У 1953-1958 рр. навчався на юридичному факультеті Львівського університету імені Івана Франка. Трудову діяльність розпочав у 1957 р. на посаді державного арбітра Львівського обласного держарбітражу. У 1959-1962 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі цивільного права Київського університету імені Тараса Шевченка. У 1962 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему «Кількість і строки виконання у договорах на поставку продукції виробничо-технічного призначення», у 1975 р. – на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Проблеми своєчасного укладення та виконання господарських договорів».

З вересня 1962 р. по серпень 1996 р. працював на кафедрі цивільного права і процесу Львівського університету імені Івана Франка – доцент, професор, з вересня 1976 р. по серпень 1996 р. – завідувач цієї кафедри.

У 1968-1971 рр., 1977-1980 рр. – декан юридичного факультету Львівського університету імені Івана Франка.

З 1996 р. по 2002 р. – завідувач кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

У 1980 р. присвоєно вчене звання професора. У 1993 р. обраний членом-кореспондентом Академії правових наук України. У 2000 році обраний дійсним членом (академіком) Академії правових наук України.

У 2002-2013 рр. завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Академії муніципального управління (м. Київ). Завідував відділом проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України.

У 2004 році увійшов в редакційну колегію офіційного друкованого органу Вищого господарського суду України «Вісника господарського судочинства». Був членом науково-консультативних рад у Верховному Суді України, Вищому спеціалізованому суді України по розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищому господарському суді України. Був арбітром Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України.

Під науковим керівництвом професора Луця Володимира Васильовича підготовлено 10 докторів і 35 кандидатів юридичних наук. Як член робочої групи, брав участь у розробці проекту Цивільного кодексу України та підготовці коментарів до цього Кодексу. Опублікував понад 400 наукових праць (монографій, підручників, посібників, наукових статей).

Луць Володимир Васильович – заслужений діяч науки і техніки України (2003 р.). У 2009 р. нагороджений Грамотою Верховної Ради України. У 2014 р. нагороджений Почесною грамотою Верховного Суду України.

Помер 6 січня 2021 р., похований у Києві.

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Антонюк А. Б.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри
міжнародного права та галузевих правових дисциплін
Державного податкового університету*

Лаговська Н. В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри приватного права
Державного податкового університету*

Військова агресія Російської Федерації проти України вплинула майже на всі сфери життєдіяльності людини в Україні, в тому числі на можливість виконання цивільно-правових зобов'язань. Система законодавства по укладанню та виконанню договорів в Україні завжди була ускладненою для пересічних громадян, але після введення воєнного стану по всій території України, ця система зазнала змін, ще більше ускладнилась та набула нових проблем та особливостей, які потребують наукового дослідження.

Проблемам укладання та виконання договорів були присвячені дослідження таких науковців, як: О. Кохановської, О. Нікітіна, О. Посикалюка, Р. Романчука, В. Шевченка, Р. Шишки та інших провідних науковців.

Звертаємо Вашу увагу на ряд важливих змін в нормативно-правових актах щодо укладання та виконання договорів, що відбулись в умовах воєнного стану.

Зауважимо, що під час воєнного стану укладання договору може бути ускладнене через обмеження, що встановлюються законодавством, що регулює дії воєнного стану. Зокрема, протягом воєнного стану можуть бути введені обмеження щодо переміщення громадян, роботи ЗМІ, збору, зберігання та використання інформації тощо. Також, воєнний стан може призвести до зміни обставин, що були на момент укладення договору.

Проблеми, які можуть виникнути з цим законом, пов'язані з обмеженнями, які встановлюються під час воєнного стану. Ці обмеження можуть ускладнити укладання договору та змінити обставини, які існували на момент укладення договору. Оскільки договір є юридичним документом, який має бути чітко сформульованим та зрозумілим для всіх сторін, зміни в обставинах можуть призвести до необхідності перегляду умов договору або навіть до його скасування.

Також, під час дії воєнного стану можуть бути обмежені права та свободи громадян, що може вплинути на дії підприємств та інших учасників господарської діяльності. Це може ускладнити укладання договору та вплинути на його реалізацію.

Крім того, виконання зобов'язань за міжнародними договорами також може бути ускладнене під час воєнного стану через зміну обставин, що має місце. Це може призвести до необхідності перегляду умов договору або його переформулювання.

Наступною особливістю є те, що в умовах воєнного стану договір може бути припинений з ініціативи держави, якщо виконання договору суперечить національній безпеці, але в такому випадку держава зобов'язана компенсувати збитки, заподіяні стороні договору.

Це може створити таку ситуацію, коли держава відмовляється виконувати свої зобов'язання за договором, вважаючи, що виконання договору суперечить національній безпеці. Як наслідок - створення конфліктів та судових позовів між сторонами договору та загрози негативним наслідкам для економіки та бізнесу в цілому.

Щодо компенсації збитків, заподіяних стороні договору, варто зазначити, що в такій ситуації виникнення збитків може бути великою проблемою для сторони, яка постраждала від припинення договору, і компенсація може не відшкодувати збитки заподіяні стороні договору не повною мірою.

Також є ряд інших проблем, які можуть виникнути, такі як:

1. Недостатня чіткість та конкретність формулювань закону можуть призвести до розбіжностей та невизначеності при визначенні того, що саме вважається суперечливим для національної безпеки;

2. Недостатня гарантія належної компенсації стороні, що постраждала від припинення договору, може створити проблеми з міжнародною законністю та порушити права іноземних підприємств та громадян;

3. Випадки припинення договору в умовах воєнного стану можуть створювати труднощі у взаємодії міжнародних партнерів та національних урядів, а також можуть порушувати довіру та взаєморозуміння між країнами;

4. Припинення договору в умовах воєнного стану може мати негативний вплив на економічну та соціальну ситуацію країни, зокрема через порушення контрактних зобов'язань, втрату інвестицій та зменшення рівня економічної активності.

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можемо стверджувати, що нововведення, які пов'язані з укладанням та виконанням договорів під час воєнного стану мають багато проблем та особливостей їх реалізації. Щоб вирішити ці проблеми, пропонуємо провести наступні зміни: законодавчо закріпити визначення, що є «суперечливим для національної безпеки», щоб уникнути розбіжностей та невизначеності при визначенні обставин, які можуть призвести до припинення договору; забезпечити належну компенсацію стороні, що постраждала від припинення договору, щоб уникнути порушень міжнародної законності та

забезпечити захист прав іноземних підприємств та громадян; розробити чіткі процедури та механізми взаємодії з міжнародними партнерами та національними урядами у разі припинення договору, щоб уникнути труднощів у взаємодії та порушень довіри; враховувати думку громадськості та зацікавлених сторін при прийнятті рішення щодо припинення договору в умовах воєнного стану, щоб забезпечити належну легітимність та підтримку з боку громадськості.

ПРАВО АВТОРІВ І ВИКОНАВЦІВ НА ВІДКЛИКАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПОШИРЕННЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ

Ващинець І.І.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права та
галузевих правових дисциплін*

Київського університету права Національної академії наук України

Прийняття 1 грудня 2022 р. нового Закону України “Про авторське право і суміжні права” №2811-ІХ (надалі – Закон №2811-ІХ) стало значним кроком на шляху гармонізації вітчизняного законодавства про авторське право з *acquis* Європейського Союзу. Новий Закон сприйняв наявні у праві ЄС підходи з широкого кола питань, - починаючи від критерія оригінальності твору і закінчуючи винятками та обмеженнями авторських прав. Водночас, наразі стверджувати про повну гармонізацію вітчизняного законодавства з авторським правом ЄС зарано.

Одним з актів *acquis* ЄС, положення якого не повністю імплементовані до законодавства України про авторське право, є Директива Європейського Парламенту та Ради 2019/790/ЄС від 17 квітня 2019 року про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС. Так, стаття 22 цієї Директиви зобов’язує держави-члени забезпечити, щоб у випадках, коли автор чи виконавець ліцензував або передав свої права на твір чи інший захищений об’єкт на виключній основі, автор чи виконавець міг повністю або частково відкликати ліцензію на права чи передачу прав у разі відсутності використання такого твору або іншого захищеного об’єкта.

Обґрунтування необхідності запровадження такого права надається у преамбульному положенні (80) Директиви, яке відмічає правомірні очікування авторів і виконавців щодо використання їхніх творів чи виконань у разі надання ними ліцензії чи передання прав на ці об’єкти. Проте у випадках, коли твори чи виконання, на використання яких вони надали виключну ліцензію чи передали виключні права, не використовуються, автори або виконавці не мають

можливості звернутися до іншого контрагента для забезпечення такого використання. У такому випадку після спливу розумного періоду часу автори і виконавці повинні мати змогу скористатися механізмом відкликання прав, який надає їм можливість передати або ліцензувати їхні права іншій особі. Директива передбачає також встановлення на національному рівні спеціальних положень для врахування особливостей секторів, таких як аудіовізуальний сектор, або творів чи виконань, зокрема шляхом передбачення часових рамок для права на відкликання. З метою захисту законних інтересів ліцензіатів і набувачів прав, запобігання зловживанням і з урахуванням потреби у певній кількості часу до початку фактичного використання твору чи виконання, автори і виконавці повинні мати змогу реалізувати право на відкликання згідно з певними процедурними вимогами, але тільки після спливу певного періоду часу після укладення ліцензійного договору або договору про передання прав. У Директиві окремо відмічається, що держави-члени повинні мати змогу регулювати реалізацію права на відкликання у випадку творів чи виконань, до створення яких було залучено більше одного автора чи виконавця, з урахуванням відносної значимості окремих внесків.

Зазначене право авторів і виконавців на відкликання донедавна було зовсім не відомим авторському праву, а притаманним для права промислової власності. Зокрема, стаття 5 Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року передбачає можливість вжиття певних заходів у разі невикористання винаходів, промислових зразків і торговельних марок протягом певного періоду часу аж до припинення правової охорони. Подібні заходи передбачені також положеннями законів України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” (стаття 30), “Про охорону прав на промислові зразки” (стаття 23), “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” (стаття 18).

У той же час запровадження права авторів і виконавців на відкликання відповідає загальноновизнаному європейським правом принципу сприяння освіті та доступу до досягнень науки та культури, якому відповідають також і наведені вище положення Паризької конвенції та законодавчих актів України. Наявність зазначеного права у вітчизняному законодавстві буде відповідати міжнародним зобов'язанням України, визначеним статтею 15 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, щодо визнання права кожної людини на участь у культурному житті та вжиття державою заходів, необхідних для охорони, розвитку і поширення досягнень науки та культури. Крім того, закріплення зазначеного права у законодавстві підтримує значна кількість як авторів і виконавців, так і фахівців у сфері права інтелектуальної власності.

Право на відкликання у тій чи іншій формі існує у законодавствах багатьох країн, що входять до ЄС. Однак у жодному з них це право не було закріплене у

формі, запропонованій Директивою 2019/790/ЄС. Слід відмітити, що передбачене частиною другою статті 1110 Цивільного кодексу України право ліцензіара відмовитися від ліцензійного договору в разі порушення ліцензіатом встановленого договором терміну початку використання об'єкта права інтелектуальної власності також не може розглядатися як рівноцінне праву на відкликання, оскільки є значно вужчим і з практичної точки зору менш ефективним, зокрема тому, що сторони ліцензійного договору нечасто встановлюють такий термін, адже він не є істотною умовою для цього виду договорів.

Таким чином, закріплення у законодавстві України права авторів і виконавців відкликати повністю або частково ліцензію на права чи передачу прав у разі відсутності використання такого твору або іншого захищеного об'єкта у випадках, коли автор чи виконавець ліцензував або передав свої права на твір чи інший захищений об'єкт на виключній основі, відповідатиме міжнародним зобов'язанням і загальноновизнаним принципам права, а також сприятиме подальшій гармонізації вітчизняного законодавства з правом ЄС.

МИРОВА УГОДА СТОРІН НА СТАДІЇ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ СУДУ: ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ

Верба О.Б.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ

Одним із шляхів розпорядження правом на захист порушених, невизнаних, оспорюваних прав, свобод чи інтересів є співпраця суду і сторін у процесі, в результаті якої спір про право врегульовується сторонами з допомогою визнання судом згідно з передбаченою процедурою укладеної між сторонами мирової угоди. Мирова угода на стадії примусового виконання рішення існує як передбачена законом можливість сторін відмовитися від подальшого застосування процедури примусу і врегулювання спору самостійно. Особливістю цього інституту є формальна відсутність спору між сторонами на момент укладення мирової угоди, оскільки він вже вирішений судом.

Екскурс в історію права дає можливість констатувати, що на ранніх етапах його розвитку мирову угоду можна було укласти або лише до владного вирішення спору, або під час розгляду справи, або до початку процесу і протягом його перебігу. Ще в римському праві юристи використовували термін “transactio” (“вести переговори”) у значенні відмови від вимоги, на яку погоджується сторона, задовольнившись отриманням меншого, порівняно з її первісною вимогою, або у значенні часткової взаємної відмови сторін від їхніх існуючих зобов'язань з метою уникнення виникнення чи продовження судового розгляду.

Усі наявні у юридичній літературі підходи щодо сутності мирової угоди згрупуємо у три групи за їхнім змістом.

Представники першої групи наголошують на *матеріально-правовій, цивільно-стичній* природі мирової угоди, вважаючи її *договором*.

Друга група вчених розглядає лише процесуальний аспект мирової угоди, а саме, як *процесуальний договір, процесуальне повноваження, процесуальну дію*.

Третій підхід до сутності мирової угоди, на нашу думку, найкоректніший, полягає у поєднанні аргументів двох попередніх, тобто *правова природа мирової угоди має комплексний характер – матеріальний і процесуальний, приватний і публічний, диспозитивний та імперативний*.

Узагальнюючи, можемо сказати, що, укладаючи мирову угоду (розпоряджаючись своїми правами на власний розсуд, в чому проявляється приватне начало), сторони врегульовують спір процесуальним способом під контролем суду (це повноваження суду як імперативна норма міститься в ЦПК, що є публічним началом цього правового інституту). *Мирова угода не є лише процесуально-правовим інститутом, а й матеріально-правовим*, оскільки, сторони, які її укладають і подають для затвердження судові, мають на меті: по-перше, врегулювати на взаємовигідних умовах їхні матеріальні приватні правовідносини, в результаті чого вони втрачають інтерес до примусового виконання рішення, по-друге, закінчити виконавче провадження.

В Цивільному кодексі України поняття мирової угоди та його визначення відсутні, на відміну від чинних цивільних кодексів держав романо-германської правової системи (наприклад, Франції, ФРН, Італії, Іспанії, Греції, Молдови, Польщі), які містять глави, присвячені цьому інституту.

Для прикладу, в польському праві мирова угода (*ugoda*) – поіменований консенсуальний договір, метою якого є ліквідація спору і примирення сторін (регулюється ст.ст. 917 – 918 Цивільного Кодексу Республіки Польща (далі – ЦК РП)). Дефініцію мирової угоди містить ст. 917 ЦК РП, відповідно до якої мирова угода є договором, у якому сторони домовляються про взаємні поступки у сфері існуючого між ними правовідношення з метою усунення сумнівів щодо зобов'язань, які впливають з цього правовідношення, або забезпечення їх виконання, або усунення спору, який вже виник чи може виникнути в майбутньому.

Законодавець декларує право сторін під час виконавчого провадження укласти мирову угоду, яка затверджується судом. Дуже лаконічно викладена процедура затвердження мирової угоди, укладеної між сторонами, в процесі виконання рішення у ст. 434 ЦПК України.

Правовідношення, яке виникає на підставі укладення мирової угоди на кожній стадії цивільного процесу, в тому числі і виконавчого провадження,

відбувається за участю суду: позивач – суд – відповідач, стягувач – боржник – виконавець – суд.

Проблема укладення мирової угоди на стадії виконання рішення полягає в тому, що на цей момент спір між сторонами вже вирішено, існує ухвалене судове рішення, яке набрало законної сили, а сторони по-іншому врегульовують спір, наче, на перший погляд, нехтують загальнообов'язковим актом органу держави. Обґрунтовуючи можливість, правомірність та доцільність укладення мирової угоди в процесі примусового виконання, звернемо увагу, що все провадження у справі відбувається з волі сторін, які звернулися до суду з метою врегулювання спору, поновлення прав, що і є основним завданням цивільного процесу, тому сторони мають право відмовитися від подальшої процедури, заквершивши справу миром. Виходячи з принципу диспозитивності, в цій ситуації некоректно ставити акцент на руйнуванні попередньої діяльності суду, порушенні вимог загальнообов'язковості судового рішення. Науковці вважають право сторін укласти мирову угоду на стадії виконання рішення правом на розпорядження правами, підтвердженими рішенням суду, що вступило в законну силу. Тобто, мирова угода не порушує законної сили рішення суду. Також у доктрині цивільного процесуального права вважається, що ще одним аргументом на користь конституційності інституту мирової угоди на завершальній стадії процесу є те, що мирова угода набирає чинності з моменту її затвердження судом. Тобто, сторони не самі змінюють рішення, не усувають всю попередню діяльність суду, підписавши мирову угоду, а його змінює суд, який ухвалив це рішення раніше (постановляючи ухвалу про визнання мирової угоди) тому, конституційні принципи не порушуються.

ДОГОВІР ПРО ПРОВЕДЕННЯ МЕДІАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРАВОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ

Воробель У. Б.

доктор філософії в галузі права,

старший викладач кафедри

цивільно-правових дисциплін Інституту права

Львівського державного університету внутрішніх справ,

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про медіацію» від 16.11.2021 р. № 1875-ІХ договір про проведення медіації – угода про надання послуг з проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), укладена сторонами можливого або наявного конфлікту (спору) та медіатором (медіаторами) у погодженій ними усній чи письмовій формі, яка відповідає вимогам закону.

Н. А. Мазаракі, зазначає, що за своєю правовою природою договір про проведення медіації є цивільно-правовим правочином, водночас, з огляду на те, що діяльність медіатора передбачає надання послуг, до цього договору можуть застосовуватися і загальні норми щодо договорів про послуги (Мазаракі Н. А. *Правова природа і зміст договору про проведення медіації. Право і суспільство.* 2018. № 1. Ч. 1. С. 27). У зв'язку з цим, відповідні характерні риси за родовою ознакою у цих договорах будуть схожими, а тому вони можуть бути охарактеризованими як багатосторонні, консенсуальні, оплатні чи безоплатні (Маковій В. П. *Правова природа медіаційних угод. Південноукраїнський правничий часопис.* 2021. № 1. С. 102).

Такий договір укладається між сторонами спору та особою, яка організує та проводить процедуру медіації (медіатором). Згідно з вимогами до цивільно-правових правочинів сторонами договору про проведення медіації можуть бути фізичні особи, які мають повну дієздатність (або їх представники відповідно до глави 17 Цивільного кодексу України), юридичні особи та медіатор чи медіаторська організація (Мазаракі Н. А. *Правова природа і зміст договору про проведення медіації. Право і суспільство.* 2018. № 1. Ч. 1. С. 27).

Згідно з ст. 20 Закону України «Про медіацію» від 16.11.2021 р. № 1875-ІХ у договорі про проведення медіації зазначаються:

- 1) відомості про медіатора (медіаторів), сторони медіації, а також про суб'єкта, що забезпечує проведення медіації (за наявності);
- 2) строки та місце проведення медіації;
- 3) мова (мови) проведення медіації;
- 4) предмет конфлікту (спору);
- 5) права та обов'язки учасників медіації;

б) умови та порядок оплати послуг медіатора (медіаторів) та відшкодування витрат на здійснення підготовки до медіації та її проведення;

7) умови конфіденційності інформації та наслідки її розголошення учасниками медіації;

8) відповідальність медіатора (медіаторів) та сторін медіації за порушення умов договору про проведення медіації;

9) порядок та підстави припинення медіації.

Сторони медіації та медіатор (медіатори) можуть визначати й інші умови договору про проведення медіації.

Так, наприклад, Н. А. Мазаракі, вважає, що у договорі про проведення медіації слід передбачати відповідальність сторони за односторонню немотивовану відмову від договору, зокрема компенсацію витрат іншої сторони на організацію процедури медіації (до цих витрат слід відносити не тільки безпосередньо оплату послуг медіатора, а й оплату послуг фахівців, які готували документи для процесу медіації, оплату оренди приміщення для проведення медіації тощо).

А от відшкодування шкоди, завданої сторонам внаслідок неякісного надання послуг з медіації, повинно здійснюватися у порядку, передбаченому Цивільним законодавством України. У зв'язку з цим, на думку науковиці, визначення підстав цивільно-правової відповідальності медіатора у договорі є недоцільним, оскільки це може обмежити права та інтереси сторін спору (Мазаракі Н. А. *Правова природа і зміст договору про проведення медіації. Право і суспільство*. 2018. № 1. Ч. 1. С. 28).

Г. О. Огречук звертає увагу, що хоча законодавством можуть визначатися істотні умови такого договору, проте слід пам'ятати, що до цього виду договору повною мірою застосовується не лише принцип свободи договору, встановлений цивільним законодавством України, а й принцип добровільності як базовий принцип медіації, що обумовлює високий ступень диспозитивності в регулюванні медіаційних відносин (Огречук Г. О. *Договори про проведення медіації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 30. Т. 1. С. 148).

Отож, договір про проведення медіації є багатостороннім договором про надання послуг щодо проведення медіації стосовно певних спірних правовідносин за визначеними сторонами цього договору процедурними правилами.

ЗАКІНЧЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ МИРОВОЇ УГОДИ СТОРІН

Гриновець О.Б.,

*Голова Козівського районного суду Тернопільської області,
аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Відповідно до ч. 7 ст. 49 ЦПК України сторони можуть укласти мирову угоду на будь-якій стадії цивільного процесу.

Стадія виконання рішення є завершальною стадією процесу.

За ч. 2 ст. 19 Закону України "Про виконавче провадження" сторони у процесі виконання рішення відповідно до процесуального законодавства мають право укласти мирову угоду, що затверджується (визнається) судом, який видав виконавчий документ.

Відповідно до ч. 1 ст. 434 ЦПК України мирова угода, укладена між сторонами в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ.

Відповідно до ст. 207 ЦПК України мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін. У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, що мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб. Сторони можуть укласти мирову угоду і повідомити про це суд, зробивши спільну письмову заяву, на будь-якій стадії судового процесу.

Отже, за змістом наведеної норми закону суд має перевірити, чи умови мирової угоди не суперечать закону, а саме, чи дотриманий сторонами процедурний порядок звернення, чи дійсно укладено мирову угоду, який її зміст, чи зрозуміло, чітко, однозначно, безумовно викладено умови, чи стосується мирова угода предмета спору, чи всі умови угоди підлягають примусовому виконанню, чи в результаті ліквідується спір між сторонами.

Суд має встановити, що умови мирової угоди викладені сторонами на окремому аркуші та підписані стягувачем і боржником.

За ч. 4 ст. 207 ЦПК України, укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, в резолютивній частині якої зазначаються умови угоди.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 39 Закону України "Про виконавче провадження" виконавче провадження підлягає закінченню у випадках затвердження судом мирової угоди, укладеної сторонами у процесі виконання рішення.

Згідно зі ст. 208 ЦПК України виконання мирової угоди здійснюється особами, які її уклали, в порядку і в строки, передбачені цією угодою.

Ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим Законом України "Про виконавче провадження". У разі невиконання затвердженої судом мирової угоди ухвала суду про затвердження мирової угоди може бути подана для її примусового виконання в порядку, передбаченому законодавством для виконання судових рішень.

За умови, що мирова угода, укладена сторонами, не суперечить закону, не порушує законних прав та інтересів сторін та інших осіб, в тому числі й держави, сприяє вирішенню спору між сторонами, правові наслідки укладення мирової угоди та її затвердження сторонам відомі і зрозумілі, суд затверджує мирову угоду, укладену сторонами у процесі виконання рішення.

Суд відмовляє у затвердженні мирової угоди у процесі виконання рішення, якщо:

1) умови мирової угоди суперечать закону чи порушують права чи охоронювані законом інтереси інших осіб, є невиконуваними;

2) одну із сторін мирової угоди представляє її законний представник, дії якого суперечать інтересам особи, яку він представляє.

На відміну від норм цивільного та господарського процесуального законодавства, якими передбачено можливість укладення мирової угоди під час виконання судового рішення, адміністративне судочинство врегульовує питання вирішення спору заявою про примирення.

Заява про примирення сторін може бути викладена у формі єдиного документа, підписаного сторонами, або у формі окремих документів: заяви однієї сторони про умови примирення та письмової згоди іншої сторони з умовами примирення.

Така заява сторін подається в письмовій формі державному виконавцеві.

За результатами розгляду заяви (строк розгляду – 10 днів) суд може постановити ухвалу про затвердження умов примирення сторін виконавчого провадження.

При цьому суд не затверджує умови примирення сторін виконавчого провадження або не приймає відмову стягувача від примусового виконання, якщо це суперечить закону або порушує права, свободи та інтереси третіх осіб, або ж виходить за межі компетенції суб'єкта владних повноважень.

Мирова угода чи заява про примирення набувають юридичної сили лише після їх затвердження судом.

Затвердження судом мирової угоди чи заяви є підставою для закінчення виконавчого провадження.

ДОГОВІР ПРО СТВОРЕННЯ ЗА ЗАМОВЛЕННЯМ І ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ *Дюкарєва-Бержаніна К.Ю.*

*Львівський національний університет імені Івана Франка, кандидат
юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного
та корпоративного права*

У свій час професор, доктор юридичних наук Володимир Васильович Луць писав, що сучасний стан договірної права України характеризується розбіжністю та суперечливістю, які існують у положеннях Цивільного та Господарського кодексів та інших актів законодавства у регулюванні договірних відносин, що, в свою чергу, негативно відображаються на практиці його застосування. У зв'язку з цим у процесі розвитку договірної права України зростає значення різних за характером і нерідко суперечливих тенденцій.

Такі слова професора Луця В.В. до сих пір залишаються актуальними та релевантними, зокрема і коли йде мова про договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

У відповідності до ч. 1 ст. 1112 ЦК України за договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець - письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установлений строк.

Проаналізувавши вищевказане визначення та правову природу такого договору, можна дійти до наступних висновків. У визначенні розглядуваного договору, закріпленому ст. 1112 ЦК, зазначено лише один обов'язок – створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони та в установлений строк. Водночас, зазначена у ЦК України назва договору вказує на те, що ним мали б опосередковуватися відносини не тільки щодо створення, але й щодо використання об'єкта. Разом із тим, варто наголосити, що дефініція такого договору мала б бути сформульована із врахуванням не лише обов'язку автора створити твір, але й передати його замовникові, оскільки вказаний договір насамперед опосередковує відносини зі створення творцем відповідного об'єкта авторського права за замовленням іншої особи.

Також, як слідує із ч. 1 ст. 1107 ЦК України договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності відноситься до договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Водночас, важливо наголосити на специфічній правовій природі зазначеного договору, яка відображається у тому, що на момент його укладення об'єкта права інтелектуальної власності ще не існує. У зв'язку із наведеним видається справедливим зауваження проф., д.ю.н.

Яворської О.С., що укладання й виконання цього договору спрямоване на створення об'єкта інтелектуальної власності з наступним його використанням, а тому розглядати його виключно як правову форму розпорядження майновими правами інтелектуальної власності не зовсім правильно.

Окрім того, роблячи певний ліричний відступ, варто звернути увагу на наступне. Усе законодавство України просякнута ідеєю належності особистих немайнових прав лише фізичній особі – людині, а в контексті авторських відносин – лише автору, фізичній особі, яка своєю творчою діяльністю створила твір. Зокрема, така ідея відображена у ч. 1 ст. 11 чинного Закону України “Про авторське право і суміжні права”, де зазначено, що особисті немайнові права належать лише автору та не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину.

У відносинах автора та замовника теж прослідковується така ідея. Так, у ч. 1 ст. 15 Закону України “Про авторське право і суміжні права” зазначено, що особисті немайнові авторські права на твір, створений за замовленням, належать автору.

Однак, разом із тим, у наступній частині 4 статті 15 передбачено, що замовник має право вносити зміни до твору, створеного за замовленням, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено договором замовлення. Зі змісту такої норми вбачається, що первинно відповідно до законодавства згода автора на зазначені дії не потребується. Така згода може бути встановлена договором. Однак, як слідує із п. 4 ч. 1 ст. 11 чинного Закону України “Про авторське право і суміжні права”, без згоди автора не можна вносити зміни у твір, супроводжувати твір ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо, так як це його особисте немайнове право на недоторканність твору. Отож, між нормами чинного Закону України “Про авторське право і суміжні права” існують суперечності.

Звичайно не ігноруються загальні норми частин 2 та 4 ст. 423 ЦК України, які передбачають, що: 1) у випадках, передбачених законом, особисті немайнові права інтелектуальної власності можуть належати іншим особам; 2) особисті немайнові права інтелектуальної власності не можуть відчужуватися (передаватися), за винятками, встановленими законом. Проте, ст. 15 Закону України “Про авторське право і суміжні права” не дає жодного розуміння, коли до замовника переходить право на недоторканність твору, у якій мірі та чи має право його, за таких обставин, здійснювати первинний автор твору.

Усе вищевикладене ще раз підтверджує слова професора Луця Володимира Васильовича, що договірне право України страждає від суперечностей, що провокує труднощі у практиці застосування. Тому, норми, що регулюють

відносини щодо створення об'єкта права інтелектуальної власності на замовлення і його використання, однозначно потребують доопрацювання.

ДОГОВІР ПРО НЕРОЗГОЛОШЕННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЙОГО НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ

Кметик-Подубінська Х. І.

Львівський національний університет імені Івана Франка, кандидат юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права

«Поглиблення та ускладнення економічних зв'язків у внутрішньому та зовнішньому обороті призводять до трансформації системи договорів, появи нових договірних форм, зокрема у сферах надання послуг, обробки інформації, міжнародної науково-технічної кооперації тощо»

(Луць В. В., Договірне право України: сучасний стан та тенденції розвитку.

Юридичний вісник 2 (11), 2009. С. 52-55)

Досліджуючи розвиток інституту договору та тенденції розвитку договірного законодавства України, професор Луць В. В. слушно наголошував на трансформації системи договорів та появі нових договірних форм, в тому числі у сфері інформації.

Цифровізація практично всіх процесів господарської діяльності на сучасному етапі безперечно змінила усталені підходи до практики ведення бізнесу. За цих умов інформація набула значної ваги, стала важливим ресурсом. Власне тому питання охорони цінної конфіденційної інформації є одним із пріоритетних для сучасного інформаційного суспільства.

Важливим інструментом у сфері конфіденційності та захисту інформації є договір про нерозголошення (англ. Non-disclosure agreement або NDA). Такий договір, як зазначають науковці, створює правову базу для захисту ідей та інформації від викрадення або передачі конкурентам чи третім особам. Зарубіжна практика трактує NDA як юридично обов'язкові угоди між сторонами, які використовуються для забезпечення конфіденційності певної інформації. І хоча вони можуть бути відомі під багатьма назвами, включаючи угоди про конфіденційність (CA), угоди про конфіденційне розкриття інформації (CDA) і угоди про конфіденційну інформацію (PIA), зазвичай вони мають одну дуже важливу спільну рису: як тільки особа підписує NDA, вона не може обговорювати будь-яку інформацію, захищену угодою, з будь-якою неавторизованою стороною.

Законодавче закріплення договору про нерозголошення міститься в Законі України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки» (далі – Закон). Цей

акт запроваджує правовий режим Дія Сіті в ІТ-середовищі і спрямований на стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні шляхом створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, залучення інвестицій, розбудови цифрової інфраструктури та залучення талановитих працівників. Закон передбачає право резидентів Дія Сіті укласти з фахівцями (найманими працівниками, гіг-працівниками та підрядниками, в тому числі фізичними особами-підприємцями) договори про неконкуренцію, непереманювання та нерозголошення. Укладення таких договорів дозволяє резидентам Дія Сіті захистити свої нематеріальні активи (знання, вміння, інформацію, клієнтські замовлення тощо).

Відповідно до статті 26 Закону за договором про нерозголошення фахівець або інша особа зобов'язується не розголошувати комерційну таємницю та/або іншу конфіденційну інформацію резидента Дія Сіті або стосовно резидента Дія Сіті.

Істотними умовами договору про нерозголошення є строк, протягом якого фахівець або інша особа зобов'язується не розголошувати інформацію з обмеженим доступом резидента Дія Сіті або стосовно резидента Дія Сіті, та визначення інформації, на яку поширюється зобов'язання про нерозголошення.

Незважаючи на те, що визначення інформації, на яку поширюється зобов'язання про нерозголошення, в Законі виокремлено другим пунктом, видається логічним розпочати саме з цієї умови. Адже Законом встановлена вимога до обов'язкового визначення інформації, яка підпадатиме під правову охорону як конфіденційна.

Згідно статті 21 Закону України «Про інформацію» конфіденційною є інформація про фізичну особу, інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, а також інформація, визнана такою на підставі закону. Поряд з тим, законодавець у статті 26 Закону прописує вимогу «не розголошувати комерційну таємницю та/або іншу конфіденційну інформацію», звертаючи окрему увагу на комерційну таємницю. Будучи об'єктом інтелектуальної власності, комерційна таємниця є видом конфіденційної інформації та охороняється як конфіденційна інформація. Для дотримання цієї умови договору важливо також визначити конкретну інформацію, яка не вважатиметься конфіденційною і, відповідно, не підпадатиме під правову охорону. Тому при його укладенні варто зважити на закріпленій перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці, та законодавчі норми щодо неможливості віднесення певних відомостей до інформації з обмеженим доступом.

Аналізуючи строк як істотну умову договору, варто звернути увагу на два важливі аспекти. По-перше, правовий режим охорони комерційної таємниці

«прив'язаний» до її ознак. Так, згідно статті 505 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) така інформація є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Тому комерційна таємниця зберігає свій статус стільки часу, скільки наявні відповідні ознаки, незалежно від строку дії договору про нерозголошення. А по-друге, строк дії договору про нерозголошення не слід ототожнювати зі строком дії основних договірних зобов'язань між сторонами. Аргументом на користь цієї позиції є напрацювання судової практики щодо захисту конфіденційної інформації навіть після припинення співпраці сторін.

Закон закріплює також інші важливі положення стосовно договору про нерозголошення. Зокрема, частина друга статті 26 Закону визначає, що договір про нерозголошення укладається у письмовій формі, може бути безвідплатним та передбачати виплату компенсації у разі його порушення. Згідно статті 25 Закону резиденти Дія Сіті при укладенні договорів (в тому числі, про нерозголошення) з іншими резидентами Дія Сіті або третіми особами мають право передбачити виплату компенсації. Розмір компенсації, умови її застосування та порядок виплати визначаються договором. Проте суд у виключних випадках має право зменшити розмір компенсації, у разі якщо особа, для якої встановлено зобов'язання щодо виплати компенсації, доведе, що сума компенсації перевищує суму збитків, завданих іншій стороні договору. Також попри надання гіг-спеціалістам базових трудових прав, положення законодавства про працю не поширюються на договір про нерозголошення, укладений із працівником резидента Дія Сіті.

Отже, нормативне закріплення договору про нерозголошення є закономірним унормуванням усталеної практики регулювання конфіденційності. Початок впровадження цієї договірної конструкції в IT-сфері є цілком обґрунтованим і вказує на значну потребу захисту конфіденційної інформації в цих відносинах.

Окрім того, важливим напрямом розвитку договірного законодавства України, на думку професора В. В. Луця, є його адаптація до стандартів Європейського Союзу. Підтвердженням цієї позиції є аргументи, викладені у Пояснювальній записці до тоді ще проекту аналізованого закону. Як зазначають його автори, укладення договорів з негативними зобов'язаннями працівника є поширеною практикою в більшості розвинених країн. У більшості країн-членів Європейського Союзу можливість укладення таких договорів або прямо передбачена законодавством, або закріплена у судовій практиці. Можливість

вчинення подібних правочинів передбачена нормами ЦК, відповідно до яких фізичні та юридичні особи можуть укладати договори з негативними зобов'язаннями. За цими договорами одна із сторін зобов'язується утримуватись від вчинення певних дій, що власне є основою договорів про неконкуренцію, непереманювання та нерозголошення. Більше того, умови про неконкуренцію вже закріплені у ЦК в межах положень, що стосуються договору комерційної концесії. І в цьому сенсі актуальність договорів про нерозголошення є також безспірною.

ДОГОВОРИ ЩОДО ЦИФРОВОЇ РЕЧІ ТА ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ

Мічурін Є.О.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін*

Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна

У ЦК України запроваджено цифрову річ як об'єкт цивільного права. Важливим є прийняття Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги», що набуває чинності з 2024 року. Це є лише перші кроки на шляху правового регулювання цифрових речей та цифрового контенту. Наступним кроком у їхньому правовому регулюванні має стати правове регулювання договорів щодо обороту цифрових речей. Адже цифрові речі хоч і є нематеріальними, але мають майнову (грошову) цінність і можуть брати участь у процесах товарообміну, який у цивільному праві здійснюється через обіг товарів.

Для того, щоб укладати договори необхідно визначити те, кому належить цифрова річ. Належність об'єктів цивільного права особам визначається через абсолютні права, серед яких розповсюдженими але не єдиними є речові права і зокрема, право власності. Проблема в тому, що здійснювати право власності на цифрову річ у класичному розумінні не є можливим через нематеріальну природу цифрової речі. Пропоную вважати фактичним володільцем цифрової речі особу, яка має права доступу до нього. Цей доступ відбувається через автентифікацію та верифікацію, тобто введення логіна та пароля належного користувача.

Щодо договорів з приводу цифрових речей їх умовно можна поділити на класичні для цивільного права та смарт-контракти.

Класичні договори щодо цифрових речей: про перехід права власності, права користування (щодо об'єктів права інтелектуальної власності Глава 75 ЦК України вміщує термінологію «використання»), надання послуг, виконання робіт. З урахуванням особливостей цифрових речей ця класифікація може бути застосована й до них.

Зокрема, до цифрових речей можуть застосовуватися елементи договорів про перехід майна у власність. Наведене буде стосуватися винятково

оборотоздатних об'єктів цифрових технологій (наприклад, криптовалюти). При цьому варто підкреслити, що із впровадженням цифрових технологій з'являються й об'єкти, які не є оборотоздатними, наприклад, цифровий підпис. Він тісно пов'язаний з особою користувача, отож він не є оборотоздатним, не може відчужуватися.

Серед оплатних договорів про перехід майна у власність провідне місце посідає договір купівлі-продажу. До цифрових речей, зокрема, застосовною є ст. 655 ЦК України згідно з якою продавець передає або зобов'язується передати товар у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму. Адже криптовалюта виступає товаром у цивільному обороті. Єдине, що мова має йти про забезпечення можливості доступу до такого об'єкта (криптовалюти): концепція права доступу до цифрової речі. Так, якщо набувач (покупець) криптовалюти у локальному криптогаманці (апаратному пристрої у вигляді криптогаманця) чи через відповідний електронний ресурс отримує можливість доступу до такого об'єкта згідно із договором це свідчить про належне виконання.

ЦК України вміщує термінологію «використання» щодо об'єктів права інтелектуальної власності. До цифрового контенту належать, зокрема, такі об'єкти права інтелектуальної власності як комп'ютерні програми (ст. 2 Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги»). Відтак, використання комп'ютерної програми як цифрового контенту є можливим на підставі відповідного договору згідно до Глави 75 ЦК України.

Договори щодо об'єктів цифрових технологій можуть стосуватися надання послуг, виконання робіт. Так, укладання договору із тестування комп'ютерної програми передбачає надання певної послуги – вчинення дій виконавця із тестування програми. Якщо тестування не виявить помилок у роботі програми, це поглинається юридичною конструкцією надання послуг. Адже корисний ефект виникає через процес тестування. Проте тестування може виявити помилки, що потребують зміни програмного коду, вчинення інших дій із покращення програми, усунення виявлених помилок. Останнє вже передбачає внесення змін у програму, що може підпадати під ознаки робіт відповідно до чинного в цивілістиці підходу.

Існують й інші цивільні договори, що їх застосовують щодо цифрових технологій. З проаналізованого є підстави стверджувати, що з урахуванням особливостей об'єктів цифрових технологій окремі цивільно-правові класифікації договорів можна застосовувати до вказаних об'єктів.

Прискіпливої уваги з точки зору правового регулювання заслуговують смарт-контракти (смарт-правочини, смарт-договори) як такі, що відбуваються у

мережі Інтернет завдяки технології блокчейн. Правове регулювання смарт-контрактів необхідне здійснити у ЦК України у загальних положеннях про договори.

Ці та інші проблеми договорів щодо цифрових речей та інших об'єктів цифрових технологій потребують концептуального розроблення у цивілістичній науці для належного правового регулювання і належного здійснення цивільного обороту щодо вказаних об'єктів.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ДОГОВІРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОГОВОРОМ ПРО НЕРОЗГОЛОШЕННЯ

Огоновський О.Р.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, аспірант
кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та
корпоративного права*

Серед різноманітних об'єктів цивільного права, щодо яких в учасників суспільних відносин виникають взаємні права та обов'язки, особливою актуальністю останніми роками користується інформація. Світ XXI століття просто немислимий без широкого кругообігу відомостей про різні сфери життя людини. Відповідно, питання забезпечення належного рівня правової охорони інформації, яка передається від одного суб'єкта до іншого, є як ніколи важливим.

Одним із основних способів захистити передану інформацію від неправомірного розголошення чи отримати компенсацію за заподіяні збитки у разі втрати відповідних відомостей, наразі виступає укладення сторонами договору про нерозголошення («Non-disclosure Agreement» або просто «NDA»). Такий договір покликаний опосередкувати відносини, які виникають у процесі передачі (та й, зрештою, після неї) інформації конфіденційного характеру.

Водночас, зазвичай, підписуючи договір про нерозголошення, основну увагу акцентують, по-перше, на інформації, яку передають іншій стороні з визначеною наперед метою і, по-друге, на певні санкції, як захід договірної відповідальності за порушення умов NDA. Цілком очевидно, що інтерес сторін договору спрямований, у першу чергу, на досягнення певного економічно вигідного для обох сторін результату (переважно розкриваюча сторона одержує результат певних послуг чи виконаних робіт від сторони, яка отримує доступ до інформації, а остання отримує оплату (винагороду) за належне виконання умов NDA – по суті, за дотримання негативного зобов'язання не розголошувати відомості конфіденційного характеру про іншу сторону договору). Однак, вже в момент підписання угоди чи безпосередньо після нього, сторони нечасто задумуються над наступним питанням – а як, взагалі, працює механізм відповідальності за договором, який був щойно підписаний?

Так, як показує практика, притягнути іншу сторону договору про нерозголошення до відповідальності за неправомірне поширення таємної інформації може бути вкрай непросто. Цьому сприяє сама специфіка відносин та об'єкта правової охорони. Відтак, видається, що для отримання реальної можливості претендувати на отримання певної компенсації чи застосування будь-яких інших, передбачених умовами NDA, видів відповідальності, необхідна сукупна наявність таких умов:

1. Договір про нерозголошення повинен чітко визначати перелік інформації, яка передається контрагенту. Це може бути зроблено як безпосередньо у такому договорі, у додатку до нього або ж шляхом посилання на відповідний веб-сайт чи хмарне середовище зберігання даних, до якого надається доступ реципієнту інформації. Без закріплення чіткого та однозначного переліку таких відомостей, притягнути до відповідальності відповідну сторону угоди за неправомірне розголошення інформації, буде практично неможливо. При цьому, обов'язок доведення неправомірності дій іншої сторони договору про нерозголошення буде лежати саме на особі, яка надала інформацію.

Водночас, на практиці довести факт розголошення дійсно складно – для цього потрібно надати беззаперечні докази розголошення чи втрати відомостей, довести умисел чи необережність (тобто, наявність певної форми вини) контрагента, визначити розмір заподіяної шкоди тощо. Зазвичай, проблеми починаються вже на першому елементі з описаних вище, оскільки переважна більшість договорів про нерозголошення обмежуються лише загальним описом інформації, яка становить конфіденційну інформацію чи комерційну таємницю (наприклад, «уся фінансова інформація про сторону», «інформація щодо відносин із клієнтами чи працівниками» тощо). Такі речі вимагатимуть проведення відповідного експертного дослідження, яке встановить, чи дійсно був факт розголошення і чи інформація, витік якої стався, охоронялась умовами підписаного договору про нерозголошення.

Тобто, виходячи із наведеного вище, основна складність застосування договірної відповідальності за NDA – питання належного доказування.

2. NDA повинен містити вказівку на строк, протягом якого інформація конфіденційного характеру підлягатиме підвищеній правової охороні з боку її отримувача. Зазвичай, це строк або рівний строку існування договірних відносин між сторонами договору (у такому разі NDA виступає в якості додаткового договору до іншого, «основного» договору – наприклад, про надання послуг чи виконання робіт тощо), або ж, що більш доцільно, перевищує строк існування відносин за іншим договором, тобто діє після припинення «основного» договору;

3. Для притягнення іншої сторони договору до відповідальності має бути встановлено розмір заподіяної шкоди, що теж далеко не просте завдання. Оцінку збитків у матеріальному вимірі також може провести лише експерт (або ж самі сторони можуть погодити розмір, що, з огляду на ймовірний конфлікт інтересів між ними, буває вкрай рідко). Це, у свою чергу, знову ж таким вимагає додаткових витрат коштів та часу з метою відстоювання своїх власних інтересів;

4. Відсутність пропорційності між цінністю переданої інформації та розміром санкції, яка передбачена договором про нерозголошення за порушення його умов – доволі часто проблемою застосування договірної відповідальності стає надмірний розмір санкції за порушення найменших умов NDA (наприклад, санкція у вигляді штрафу в розмірі 10 млн грн за порушення умов договору про нерозголошення, за яким контрагенту передано інформацію про перелік проведених два роки тому маркетингових заходів та їх план – у цьому прикладі, отримана інформація навряд чи є настільки важливою і, напевно, не може спричинити значних збитків, якщо такі заходи вже були проведені в минулому і контрагент просто отримує певний мінімальний комерційний досвід на їх основі).

Таким чином, специфіка договірного регулювання у результаті укладення NDA робить досить складним процес притягнення іншої сторони договору до відповідальності, що може викликати цілий ряд нюансів, пов'язаних із практичним втіленням в життя окремих положень договору про нерозголошення. Це, у свою чергу, є підґрунтям для проведення подальших досліджень даної проблематики у світлі правозастосовчої практики.

ОСКАРЖЕННЯ ДІЯНЬ ВИКОНАВЦЯ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СКЕРУВАННЯМ ЙОМУ МИРОВОЇ УГОДИ ПІД ЧАС ПРИМУСО- ВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ

Пиць А.А.,

аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін

Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ

Мирова угода – це договір сторін, у якому вони викладають прийнятний для них варіант вирішення їх конфлікту, розподіляють права та обов'язки, ідуть на компроміс тощо. Процес укладення мирової угоди в процесі примусового виконання судового рішення регламентований процесуальними кодексами. Вказана регламентація є уніфікованою та не має суттєвих відмінностей, залежно від виду процесу.

Звернемося до законодавчих актів.

1. Відповідно до ст. 434 ЦПК України мирова угода укладена між сторонами подається у письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше *3-денного строку* передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ. Питання затвердження мирової угоди у процесі виконання рішення вирішується судом *протягом 10 днів з дня надходження до суду відповідної заяви*, про що постановляється ухвала. Суд має право відмовити у затвердженні мирової угоди у процесі виконання рішення з підстав, визначених ст. 207 ЦПК України.

2. Ст. 330 ГПК України визначено, що мирова угода укладена між сторонами в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше *3-денного строку* передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ. Питання затвердження мирової угоди у процесі виконання рішення вирішується судом *протягом 10 днів з дня надходження до суду відповідної заяви*, про що постановляється ухвала. Суд має право відмовити у затвердженні мирової угоди у процесі виконання рішення з підстав, визначених ст. 192 ГПК України.

Так, сторони виконавчого провадження у процесі виконання рішення відповідно до процесуального законодавства мають право укласти мирову угоду, що затверджується (визнається) *судом, який видав виконавчий документ* (ч. 2 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження»).

Суб'єктами, які уповноважені звертатися до суду з клопотанням про затвердження мирової угоди, є державний або приватний виконавець, на виконанні в яких знаходиться відповідне виконавче провадження. У зв'язку з наведеним, у разі звернення сторін безпосередньо до суду з письмовою заявою про укладення мирової угоди під час виконання судового рішення, суд має виходити з того, що заява підписана особами, які не мають права її підписувати.

Варто звернути увагу на однозначну практику застосування норм матеріального та процесуального права судами та учасниками виконавчого провадження. Такий стан справ можна довести наявністю однозначної судової практики: ухвала Оболонського районного суду міста Києва № 756/11532/19 від 08.02.2022 р., ухвала Подільського районного суду міста Києва № 758/10283/14-ц від 16.08.2021 р., ухвала Хмельницького міськрайонного суду № 686/19487/21 від 15.05.2023 р.

Одним з основних аспектів, які підлягають оскарженню у межах виконавчого провадження при затвердженні мирової угоди є *строки*.

При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин слід враховувати висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановках Верховного Суду.

За результатами розгляду судової практики щодо строків подання мирової угоди при її затвердженні варто звернути увагу на постанову Верховного Суду № 752/11324/14-ц від 20.09.2023 р., відповідно до правових висновків якої 3-денний строк (ч. 1 ст. 434 ЦПК України), протягом якого виконавець має звернутися до суду для вирішення питання про затвердження мирової угоди, - це службовий строк, встановлений в ЦПК України саме для виконавця; оскільки 3-денний строк належить до службових, то на нього не поширюються положення ст.ст. 126 і 127 ЦПК України.

Тобто, пропуск виконавцем цього строку не зумовлює такий наслідок як необхідність подання клопотання про поновлення вказаного строку та не звільняє його від обов'язку передати клопотання про затвердження мирової угоди, а в суду відсутні підстави для залишення клопотання без розгляду, або для відмови в затвердженні мирової угоди внаслідок пропуску 3-денного строку. За таких обставин суди робили неправильний висновок про залишення клопотання без розгляду.

Оскарження діянь приватного/державного виконавця у випадку скеруванням йому мирової угоди в процесі примусового виконання рішень може здійснюватися в позасудовому та судовому порядку.

Позасудове оскарження передбачає звернення скаржника до Міністерства юстиції України або до Ради приватних виконавців України.

Отже, підсумовуючи зазначимо, що судове оскарження при розгляді питань оскарження рішень, дій та бездіяльності виконавця, пов'язаних зі скеруванням йому мирової угоди в ході примусового виконання рішень не має особливостей у процесі оскарження. Такі діяння державного виконавця, посадових осіб органів державної виконавчої служби та приватних виконавців щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені протягом 10 робочих днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи законних

інтересів. Законодавче регулювання цього питання та практика застосування норм є уніфікованими.

СВОБОДА ДОГОВОРУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Посполітак В.В., Ханик-Посполітак Р.Ю.

*ПВНЗ «Міжнародний інститут менеджменту (МІМ-Київ)» та
Національний університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)*

Принцип свободи договору є одним з фундаментальних принципів регулювання приватноправових відносин. Він є класичним принципом цивільного права, відомим ще римському приватному праву.¹ Даний основоположний принцип закріплено у статтях 3, 6 та 627 ЦК України. І з моменту його закріплення у Конституції приватного права (як називає Цивільний кодекс України професор А.С. Довгерт) даний принцип не зазнавав змін та був прискіпливо вивчений вченими України, зокрема Н. С. Кузнецовою, Т. В. Боднар, В. В. Луцем, А. В. Луць, Р. А. Майдаником, С. М. Бервенко, А. П. Беляєвою, І.В. Спасибо-Фатєєвою та іншими.

Без жодного сумніву з положень ч. 1 ст. 627 ЦК України випливають основні елементи даного принципу, якими є: 1) свобода в укладенні договору; 2) свобода вибору контрагента; та 3) свобода у визначенні умов договору.

Однак, як вірно зазначає І.В.Спасибо-Фатєєва «хоча принцип свободи договору розрахований виключно на приватноправову сферу, його системне розташування в ній не може бути досягнуто без впливу публічно-правових механізмів».²

І одним з таких моментів можливості впливу з боку публічного права проявляється у сфері захисту прав споживачів. Недаремно у 2011 році ст. 627 ЦК України доповнили частиною другою, що «у договорах за участю фізичної особи - споживача враховуються вимоги законодавства про захист прав споживачів». Однак не до кінця з даного положення зрозуміло, а що має враховуватися зі сфери захисту прав споживачів саме у свободі договору.

Про можливість обмеження свободи договору та його межі не тільки у сфері захисту прав споживачів уже давно обговорюється українськими вченими. Ми погоджуємося з підходами, що свобода договору не повинна бути безмежною.

Якщо проаналізувати чинний Закон України «Про захист прав споживачів», то не знайдемо прямо положень пов'язаних з обмеженням свободи договору. В окремих положеннях зазначеного Закону передбачено «...чи може вплинути на

---

1 Басай О.В. Принцип свободи договору за цивільним законодавством України. Прикарпатський юридичний вісник Випуск 1 (3), 2013. – с. 117-118

2 Спасибо-Фатєєва І.В. Принцип свободи договору. Проблеми цивільного права та процесу. Харків, 2017. – с.42

свободу вибору або поведінку споживача стосовно придбання продукції» (ч. 4 ст. 19 «Заборона нечесної підприємницької практики»), «...будь-яким чином порушується право споживача на свободу вибору продукції» (п. ч.1 ст. 21) та «...при реалізації продукції будь-яким чином порушується свобода волевиявлення споживача та/або висловлене ним волевиявлення» (п. 2 ч. 1 ст. 21 «Порушення прав споживачів»). У всіх трьох випадках пов'язано з свободою вибору продукції, але не договірними відносинами безпосередньо. У новій редакції Закону України «Про захист прав споживачів» (який прийнято 10.06.2023 р., набирає чинності через один рік з дня опублікування, але не раніше дня припинення чи скасування воєнного стану) про «свободу» не йдеться взагалі, а передбачено «вільний вибір продукції» (п. 3 ст. 4, ч. 1 ст. 14). Так, можна говорити, що «свобода вибору продукції» чи «вільний вибір продукції», це і свобода в укладенні договору. Але незрозуміло, чи проявляються в цих нормах особливості про які зазначено у ч. 2 ст. 627 ЦК України.

В праві ЄС (і не тільки в ЄС) вже давно існує концепція права держави на законодавчому рівні на обмеження свободи договору, зокрема у сфері захисту прав споживачів. Загальні критерії (межі) допустимості обмеження свободи договору в європейському праві окреслені у «Принципах, Дефініціях і Модельних Правилах Європейського приватного права» (DCFR).¹ Стосовно ж сфери захисту прав споживачів, то такі межі як правило встановлені у Директивах ЄС, цивільному законодавстві та спеціалізованому законодавстві присвяченому захисту прав споживачів держав-членів ЄС.

Повертаючись до сфери захисту прав споживачів в Україні, з норм чинного та майбутнього законодавства у цій царині, на нашу думку, не можна чітко визначити особливості меж свободи договору. Однак, на нашу думку, обмеження там все ж таки присутні, а саме це проявляється через стандартні (типові) договори, надання переддоговірної інформації, нечесні умов в договорах, трактування умов договору на користь споживача. Особливо такі обмеження свободи договору на користь споживачів містяться у Законах України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» 14 грудня 2021 року № 1953-IX (зокрема, статті 7-9), «Про споживче кредитування» від 15 листопада 2016 року № 1734-VIII (зокрема, розділ II та статті 15 та 16), «Про страхування» (зокрема, розділ XII, статті 85-88), у низці статей Закону України «Про природні монополії» 20 квітня 2000 року № 1682-III.

Отже, свобода договору як фундаментальний принцип приватноправових відносин може мати свої межі, зокрема у сфері захисту прав споживачів, що в повній мірі відповідає концепції можливості з боку держави обмежувати

---

¹ Детально про обмеження у DCFR у статті Расько Ю.О. Види обмежень свободи договору за законодавством України та Європейського Союзу. Нове українське право, № 2 (2022). С. 251-255.

договірні відносини задля збереження балансу інтересів між «вразливими» групами суспільства та надавачами товарів, робіт та послуг.

І законодавчо необхідно чіткіше визначити можливості обмеження принципу свободи договору у сфері захисту прав споживачів, зокрема, у главах розділу II Книги п'ятої Цивільного кодексу України. Такий підхід стає просто необхідний, враховуючи положення Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-IX, відповідно до частини другої статті 66 якого, у разі виявлення колізії між кодексом і первинним законом пріоритет у застосуванні має норма права, що міститься у кодексі, якщо інше не передбачено таким кодексом. Закріплення положень про межі свободи договору у відносинах про захист прав споживачів у положеннях Цивільного кодексу усунуть випадки порушення прав та охоронюваних законом прав споживачів там, де спеціально норми не передбачають такого обмеження на користь споживачів.

ДОГОВІР ПРО СТВОРЕННЯ ЗА ЗАМОВЛЕННЯМ І ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТА АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Романько А.І.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, аспірант
кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та
корпоративного права*

Закон України «Про авторське право і суміжні права» включає норми ст. 48 – Розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав. Саме у ній і закріплені види договорів, що слугують правовою підставою для розпоряджання майновими правами на різні об'єкти авторських/суміжних прав. Перелік таких договорів (правочинів) не є вичерпним, що цілком відповідає принципу свободи договору (ст. 6 ЦК України).

Згідно п. 2 ч. 1 ст. 48 Закону розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав може здійснюватися на підставі договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав. Згідно ст. 1112 ЦК України за договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установлений строк. Нормою ч. 2 цієї ж статті імперативно встановлено, що договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності повинен визначати способи та умови використання цього об'єкта замовником.

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності пропонується як універсальна правова підстава створення і використання будь-яких об'єктів права інтелектуальної власності, у тому числі і творів мистецтва. Проте слід внести певні уточнення до такого твердження. Об'єктами права інтелектуальної власності є не тільки об'єкти авторських/суміжних прав, а й інші – об'єкти патентного права, об'єкти, що є засобами індивідуалізації суб'єктів господарювання, товарів, робіт, послуг (комерційні найменування, торговельні марки), об'єкти селекційного права, об'єкти з локальною новизною (ноу-хау, комерційна таємниця) тощо. Якщо у сфері авторського права правова охорона надається за фактом створення твору (ч. 1 ст. 9 Закону «Про авторське право і суміжні права»), то для надання правової охорони винаходу, корисної моделі необхідним є дотримання режиму патентування прав на них, на торговельні марки, промислові зразки, композиції напівпровідникових виробів тощо – необхідно отримати правоохоронні документи (свідоцтва), що є правовстановлюючими і правопідтверджуючими документами одночасно. Відтак, саме по собі створення таких об'єктів на підставі договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, не вестиме до виникнення у замовника прав інтелектуальної власності на них. Тому фактично за таким договором може бути створений об'єкт авторського/суміжного прав, навіть якщо йдеться про креслення, ескізи тощо, які згодом можуть бути використані у винаході, корисній моделі, промисловому зразку тощо. Без отримання відповідних правоохоронних документів (патентів, свідоцтв) створений об'єкт не може вважатися винаходом, корисною моделлю, промисловим зразком тощо. До речі у п. 2 ч. 1 ст. 48 Закону «Про авторське право і суміжні права» йдеться саме про договір про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав. Відтак, для уникнення дискусій щодо предмета договору, з урахуванням об'єктивної неможливості створення за даним договором об'єктів, інших ніж об'єкти авторського/суміжного прав, доцільно уточнити саму назву договору у ЦК України (п. 3 ч. 1 ст. 1107, назва ст. 1112, текст ст. 1112) а саме: замість назви «договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності» має бути назва «договір про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав».

Порівнюючи дефініцію договору з визначеннями інших договорів, варто зауважити наступне. У визначенні договору, згідно ч. 1 ст. 1112 ЦК України, зроблено наголос на зобов'язанні лише однієї сторони – творця. Саме він за договором зобов'язується створити об'єкт інтелектуальної власності відповідно до вимог замовника та в установлений строк. Тоді як про обов'язки іншої сторони – замовника у визначенні договору не зазначено. Видається, що у визначенні

договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав доцільними були б певні уточнення: за договором про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов'язується створити такий об'єкт відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установлений строк, *а замовник зобов'язується прийняти і оплатити створений об'єкт.*

Даючи характеристику договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського/суміжного прав, варто підкреслити його консенсуальний характер. З урахуванням пропонованого вище уточнення до визначення договору через вказівку на обов'язок замовника, його консенсуальний характер набуває завершеного виразу.

Договір є взаємним, оскільки з факту його укладення кожна зі сторін набуває взаємних прав та обов'язків. Основним обов'язком творця є створити відповідно до вимог замовника об'єкт авторського/суміжного прав. Цьому обов'язку кореспондує право замовника вимагати створення об'єкта відповідно до його вимог. Оскільки йдеться не тільки про створення за замовленням, а й використання об'єкта, то творець повинен передати замовникові створений ним об'єкт, а замовник зобов'язаний прийняти його. Основним обов'язком замовника є використання створеного об'єкта відповідними способами та на умовах, що погоджені сторонами. Цьому обов'язку кореспондує право творця вимагати дотримання такого порядку та способів використання. Якщо договір носить відплатний характер, то творець має право на оплату своєї праці, а відповідно замовник зобов'язаний оплатити згідно умов договору.

Оскільки у дефініції договору нічого не зазначено про оплату праці творця, варто взяти до уваги презумпцію відплатності договору (ч. 4 ст. 626 ЦК України) – договір є відплатним, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає із суті договору. У визначенні аналізованого договору презумпція відплатності не спростована. Умовами договору, на розсуд сторін, може бути встановлена умова про оплату. Відтак, договір може носити як відплатний так і безвідплатний характер.

Для з'ясування питання про істотні умови договору варто звернутися до його дефініції. Зі змісту ч. 1 ст. 1112 ЦК України випливає, що сторони договору мають погодити його єдину умову – предмет. Таким є об'єкт авторського/суміжного прав, що буде створений відповідно до вимог замовника. Відтак вимоги замовника мають бути чітко прописані у договорі, інакше на стадії його виконання при переданні об'єкта замовнику неможливо встановити чи відповідає він його вимогам. Якщо ж вимоги не були конкретизовані, то замовник має прийняти

об'єкт, що створений або відмовитися від прийняття з відповідними правовими наслідками.

Умови про строк, оплату, порядок її проведення, якщо така встановлюється, спосіб передання об'єкта, інші умови встановлюються сторонами за взаємним погодженням. Варто прийняти до уваги норму ч. 2 цієї ж статті. У ній імперативно зазначено, що у договорі повинні визначатися способи та умови використання об'єкта замовником. Проте правових наслідків недотримання такої вимоги не встановлено. Відтак, якщо сторони в договорі не погодили способи та умови використання об'єкта замовником, то такий договір не можна вважати договором про створення за замовленням і використання об'єкта авторського/суміжного прав і відповідно до відносин сторін не можуть застосовуватися приписи ст. 1112 ЦК України.

Згідно ч. 2 ст. 1107 ЦК України будь-який договір щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності укладається у письмовій формі. У разі недодержання письмової (електронної) форми договору щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності такий договір є нікчемним. Закон «Про авторське право і суміжні права» містить норму про форму правочинів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав. Такі правочини вчиняються у письмовій (електронній) формі, крім договору про використання твору в періодичних виданнях (газетах, журналах, електронних засобах масової інформації тощо), які можуть укладатися в усній формі – ч. 2 ст. 48 Закону. Проте Закон не встановлює правових наслідків недотримання письмової форми, як це має місце у ЦК України. Видається, що й у Законі має бути відповідна норма. Відтак, доцільно доповнити абз. 1 ч. 2 ст. 48 Закону нормою такого змісту: У разі недодержання письмової (електронної) форми правочинів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав такий правочин є нікчемним.

Отже, договір про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав є консенсуальним, взаємним, відплатним/безвідплатним. Такий договір укладається у письмовій (електронній) формі під страхом його нікчемності.

СВОБОДА ДОГОВОРУ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЄС

Садовська Д.І.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, аспірантка
кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та
корпоративного права*

Свобода договору є загальною засадою цивільного законодавства. Цей принцип пронизує всю систему цивільного права та проявляється у визнанні договору основною формою опосередкування зв'язків самостійних учасників цивільного обороту. Україна підписавши Угоду про асоціацію з ЄС розпочала гармонізацію національного законодавства з правом Європейського Союзу, в тому числі і у сфері договірної права.

В Європейському Союзі договір є одним з найважливіших регуляторів приватноправових суспільних відносин, а свобода договору – основним принципом європейського договірної права. Принцип свободи договору закріплений у п. 1.1 Принципів міжнародних комерційних договорів та ст. 1:102 Принципів європейського договірної права, які були розроблені під егідою Європейської Комісії як джерело т. зв. «м'якого» приватного права ЄС: «Сторони вільні в укладенні договору та визначенні його змісту з дотриманням вимог добросовісності та чесної ділової практики, а також обов'язкових правил, встановлених цими Принципами».

Свобода договору дуже чітко простежується також в положеннях Принципів щодо форми та порядку укладення договору. Так, відповідно до ст.ст. 2:101–2:103 ПЄДП, заради укладення договору необхідною і достатньою є наявність двох умов:

- 1) сторони мають намір бути юридично зобов'язаними;
- 2) вони досягли достатньо визначеної згоди.

Свобода сторін щодо вибору форми договору, за загальним правилом, не обмежується імперативними нормами європейського права, а сам факт укладення договору може бути підтверджений будь-якими засобами, зокрема показами свідків.

В Україні принцип свободи договору закріплюється у статті 627 ЦК України та характеризується трьома основними аспектами: можливість вільно обирати контрагента, визначати умови та вибирати погодитися чи відмовитися від укладення такого договору. Проте як слушно зазначав Луць В.В. в статті «До питання про сутність і зміст цивільно-правового договору» свобода договору охоплює також: а) свободу вибору сторонами форми договору; б) право сторін укладати як договори, передбачені законодавством, так і договори, які не передбачені актами цивільного законодавства, за умови, що вони відповідають

загальним засадам останнього; в) право сторін за своєю згодою змінювати, розривати або продовжувати дію укладеного ними договору; г) право сторін визначати способи забезпечення договірних зобов'язань; д) право встановлювати форми (міри) відповідальності та умови їх застосування при порушенні сторонами договірних зобов'язань тощо. Сторони також можуть обрати для укладення договір, який має ознаки декількох видів договорів (змішаний договір). Прикладом останнього можуть бути інвестиційні договори у сфері будівництва, що містять елементи договорів купівлі-продажу, підряду та позики.

Однак, без сумніву, свобода договору як у договірному праві України, так і у договірному праві Європейського Союзу обмежується нормами законодавства про захист прав споживачів, звичаями ділового обороту, вимогами розумності та справедливості. Суд також може ставати суб'єктом контролю свободи договору. Так, стаття 551 ЦК надає суду дискреційні повноваження на зменшення суми штрафних санкцій, у разі якщо належні до сплати штрафні санкції надмірно великі порівняно зі збитками кредитора. Варто відзначити, що в доктрині цивільного права все ж немає єдиної позиції щодо визначення сутності та видів обмежень договірної свободи сторін у цивільному праві України. О.В. Басай при вивченні питання свободи договору наголошував на тому, що необхідно тримати розумний баланс між забезпеченням інтересів всіх учасників цивільного обігу та захистом інтересів держави і суспільства, уникаючи водночас надмірного державного примусу при регулюванні цивільних відносин.

Слід також зазначити, що хоча принцип свободи договору і визначається основним при укладенні договору, він не однаково застосовується на різних етапах договірних відносин. Наприклад, ЦК зазначає, що договір приєднання може бути змінений або розірваний на вимогу сторони, яка приєдналася, якщо вона позбавляється прав, які звичайно мала, а також якщо договір виключає чи обмежує відповідальність другої сторони за порушення зобов'язання або містить інші умови, явно обтяжливі для сторони, яка приєдналася. Таким чином у цьому аспекті для врегулювання своїх договірних відносин сторони мають можливість використовувати виключно законодавчу норму.

Підсумовуючи, хочемо зазначити, що у сучасному світі з підвищенням глобалізації та розвитком технологій, принцип свободи договору стає ще більше актуальним. Він визначає нові форми взаємодії та дозволяє адаптуватися до мінливого оточення. У науці існують різні підходи до розуміння принципу свободи договору. Більшість з вчених погоджуються, що свобода договору включає в себе: свободу укладення договору, вибору контрагента, можливість вибору виду договору, способу його укладення та визначення змісту (умов) договору. Межі свободи договору в праві ЄС є ширшими порівняно з рамками

встановленими законодавством України. Саме тому в умовах гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу доцільним видається перегляд положень ЦК України щодо форми та порядку укладення договору та узгодження їх із загальними засадами договірного права ЄС.

ПРОБЛЕМАТИКА ТЕРМІНОЛОГІЇ ДОГОВОРІВ ПРО КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

Самагальська Ю.Я.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, кандидат
юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного
та корпоративного права*

Договорам про нерозголошення конфіденційної інформації все більше приділяється увага як з юридичної, так і з підприємницької сторони. Такі договори укладаються щодня, не зважаючи на те, що термін «конфіденційна інформація» досі є нечітко сформульованим чинним законодавством та постійно ототожнюється в цих договорах з термінами «персональні дані» та «комерційна таємниця».

Поняття конфіденційної інформації розкривається в ст. 21 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 року, де визначено, що це інформація про фізичну особу, інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, а також інформація, визнана такою на підставі закону. Також в Законі вказано, що конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, якщо інше не встановлено законом.

Важливо, що сам Закон класифікує інформацію за різними критеріями. Зокрема за змістом виділяється інформація про фізичну особу, яка називається персональними даними і становить відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Це визначення було уточнено в п.1 ст. 11 (Інформація про фізичну особу) до вищезгаданого Закону після прийняття Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 року. Проте законодавець не визначив відмінність між цими поняттями і вже п. 2 ст.11 йдеться, що не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу. І одразу пояснюється, що до конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

Отже в одній статті 11 Закону України «Про інформацію» використовується і поняття «інформація про фізичну особу» і «персональні дані», і «конфіденційна

інформація про особу», і «конфіденційної інформації про фізичну» і вони всі відповідають розумінню поняття «конфіденційної інформації», яке визначено в ст. 21 цього Закону.

Та варто зазначити, що ці поняття не є тотожними. Наприклад, відомості про живу фізичну особу є одночасно і конфіденційною інформацією та персональними даними. Проте, відомості про померлого вже не є персональними даними, адже це вже не фізична особа в розумінні Цивільного кодексу України, але ці відомості можна обмежити через конфіденційну інформацію. Або відомості про фізичних осіб – посадових осіб суб'єктів владних повноважень є персональними даними, але не будуть конфіденційною інформацією, оскільки відносяться до публічної інформації.

Окрему увагу потрібно приділити згадці в Законі про фізичних та юридичних осіб, адже з самого визначення конфіденційної інформації законодавець розділяє її на:

- інформацію про фізичну особу,
- інформацію, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою.

З другого пункту не видається зрозумілим про кого ця інформація, оскільки є лише вказівка, що і фізична, і юридична особа може обмежувати до неї доступ.

При цьому, ст. 21 Закону під назвою «Інформація з обмеженим доступом» дозволяє зрозуміти суть поняття «конфіденційність», яке з лат. означає «довіряти», як вид інформації з обмеженим доступом. Також ця ж стаття поділяє інформацію з обмеженим доступом на:

- конфіденційну,
- таємну,
- службову.

З цієї класифікації та з врахуванням чинного законодавства України можемо прийти до висновку, що конфіденційна інформація та комерційна таємниця є різними видами інформації з обмеженим доступом, які характеризуються різними режимом доступу та правовою охороною. Так, для прикладу, конфіденційна інформація про фізичну особу визначається і захищається Законом України «Про захист персональних даних» і на будь-які дії з персональними даними потрібно попередньо отримати згоду суб'єкта персональних даних. Загальний порядок обробки такої інформації визначається Законом та уточнюється на договірному рівні. За розголошення конфіденційної інформації та за порушення законодавства про захист персональних даних передбачено адміністративну та цивільну відповідальність.

А під комерційною таємницею Цивільний кодекс України розуміє секретну інформацію, що в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом

інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Це означає, що не закон, а конкретна особа (а саме яка займається комерційною діяльністю) визначає, які саме відомості мають для неї комерційну цінність і, яку вона готова самостійно захищати за допомогою всіх доступних для неї заходів (організаційних, технічних, юридичних тощо). І саме ця особа визначатиме порядок доступу та використання комерційної таємниці. До того ж, за розголошення комерційної таємниці передбачена не лише адміністративна та цивільна, але й кримінальна відповідальність.

Підсумовуючи все вищенаведене можна зробити висновок, що з визначення конфіденційної інформації, яке передбачено ст. 21 Закону України «Про інформацію» потрібно вилучити словосполучення про фізичну особу і встановити, що це інформація про особу, доступ до якої обмежено нею, крім суб'єктів владних повноважень, а також інформація, визнана такою на підставі закону. Під особою потрібно розуміти як фізичну, так і юридичну особу. Це дозволить законодавчо закріпити право і фізичним, і юридичним особам на законодавчий захист інформації щодо них та обмежувати доступ до інформації щодо себе. Також варто розділяти персональні дані як підвид конфіденційної інформації. І на рівні локального регулювання юридичних осіб чітко встановлювати, які відомості становитимуть конфіденційну інформацію про юридичну особу і те, що вона включає до неї персональні дані її працівників, споживачів, контрагентів.

Також для ефективного захисту комерційної таємниці важливо дотримуватись позиції законодавця та не ототожнювати її з конфіденційною інформацією та розробляти для неї окреме локальне та договірне регулювання.

ЗАСАДИ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИНАХ

Сіщук Л.В.

*кандидат юридичних наук, доцент, старший дослідник,
завідувач Лабораторії проблем корпоративного права Науково-дослідного
інституту приватного права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України*

Договір, як універсальна форма врегулювання суспільних відносин, незважаючи на регулятивний вплив норм права, призводить політичне, суспільне та економічне середовище у стан рівних домовленостей про виникнення, існування чи зміну певного явища, що впливає на правову та суспільну дійсність.

Як зазначав В. В. Луць, конструкція договору проникає у всі сфери економічного та духовного життя суспільства. У нинішніх умовах особливо зростає роль договору як універсальної і найдоцільнішої правової форми опосередкування ринкових відносин [1, с. 289]. У зв'язку з цим договір відіграє важливу роль й у межах корпоративних відносин, що вказує на доцільність розгляду даного питання крізь призму аналізу загальних принципів, на яких сформовано базові уявлення про договір.

Концепція цивільно-правової природи корпоративних відносин, що ґрунтується на засадах юридичної рівності, вільного волевиявлення та майнової самостійності учасників цих відносин, підтримується значною кількістю українських вчених та отримала практичне втілення шляхом закріплення поняття корпоративних відносин і корпоративних прав у Цивільному кодексі України (надалі – ЦК України). Більшість науковців схиляються до позиції, що корпоративними відносинами є тільки відносини, що виникають між учасниками та юридичною особою після створення останньої, як самостійного суб'єкта права. Особа стає учасником та може реалізовувати свої корпоративні права тільки після створення юридичної особи, а корпоративні відносини виникають, змінюються і припиняються виключно щодо корпоративних прав.

Якщо проаналізувати корпоративне законодавство попереднього десятиліття – до моменту закріплення у спеціальних законах про АТ і ТОВ поняття «корпоративний договір», то одним із важливих завдань наукових досліджень у контексті визначення правової сутності договору було з'ясування юридичної природи засновницького (установчого) договору. На основі проведеного наукового дослідження з даного питання В. В. Луць зробив висновок, що засновницький договір є окремим видом договору про спільну діяльність [3, с. 8]. При цьому вчений відзначив специфіку засновницького договору, як різновиду договору про спільну діяльність, до моменту створення господарського товариства. Тому конструкція цивільно-правового договору після реєстрації підприємницької юридичної особи, що впливала б на регулювання корпоративних відносин, була відсутня або видозмінювалася у іншу правову форму – установчий документ.

З плином часу в Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» і у новому Законі України «Про акціонерні товариства» з'явилася правова конструкція корпоративного договору, у зв'язку з чим постало актуальне питання про вплив цивілістичних засад на правову сутність цього договору. В. В. Луць зазначав, що регулятивний потенціал договору може бути реалізований за умови (чинності) дійсності договору, тобто відповідності його вимогам чинного законодавства [2, с. 287].

Як відомо, загальні вимоги чинності правочину визначені у ст. 203 ЦК України. Зокрема, у ч. 1 цієї статті зазначено, що зміст правочину не може

суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам. Відповідно, корпоративний договір, як підвид правочину, має відповідати зазначеним вимогам з урахуванням ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» та ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Втім у статтях вказаних законів доречно було б передбачити положення, що корпоративний договір не повинен суперечити закону та статуту, як єдиному установчому документу товариства, що регулює корпоративні відносини на локальному рівні.

Щодо ч. ч. 2 – 6 ст. 203 ЦК України, то зазначені норми безперечно мають враховуватися при аналізі питання про умови дійсності корпоративного договору, як правочину, що вчиняється між учасниками товариства з відповідним обсягом цивільної дієздатності, за вільним волевиявленням, що відповідає їх внутрішній волі, та спрямовується на правові наслідки у вигляді окреслення способів реалізації корпоративних прав.

Водночас у ч. 4 ст. 203 ЦК України закріплено положення про форму правочину, а саме, що правочин має вчинятися у формі, встановленій законом. Відповідно, у ч. 1 ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» і у ч. 1 ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» зазначено, що корпоративний договір має вчинятися у письмовій формі. Недодержання цієї норми зумовлює нікчемність корпоративного договору, що прямо передбачено законами.

За загальним правилом, правочин вважається правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним. Нікчемним є правочин за умови визнання його недійсним законом, а оспорюваним вважається правочин, якщо одна із сторін чи інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, хоча законом прямо не встановлена недійсність правочину. При цьому недодержання сторонами письмової форми правочину, яка встановлена законом, не має наслідком його недійсність крім випадків, встановлених законом (ст. 215, ст. 218 ЦК України).

Порівняльний аналіз загальних положень про правочини та спеціальних положень про корпоративний договір з урахуванням правила про застосування загальної норми права тільки за відсутності спеціальної норми права зумовлює логічний висновок про те, що корпоративний договір слід вважати нікчемним правочином за умови недодержання письмової форми договору, що прямо передбачено спеціальними законами.

Окрім того, додатковими умовами дійсності корпоративного договору є визначені законом умови про те, що такий договір може бути оплатним або безоплатним, а додатковими сторонами договору, поруч з учасниками

(акціонерами) товариства, можуть бути саме товариство та треті особи. При цьому недодержання вказаних вимог теж зумовлює правовим наслідком нікчемність корпоративного договору. Однак у даному випадку складно говорити про нікчемність корпоративного договору, оскільки більш конкретне регулювання умов укладення цього договору на оплатних чи безоплатних засадах відсутнє у нормах спеціальних законів. Аналогічно, має місце ситуація й щодо додаткових сторін корпоративного договору. Не відомо, у яких випадках корпоративний договір може бути укладено тільки між учасниками товариства, а коли такий договір дозволяється укладати з товариством чи третіми особами, як додатковими сторонами договору.

Тобто і у першому, і у другому випадку корпоративний договір укладається на умовах, щодо яких виникла домовленість між сторонами договору і щодо яких немає прямої заборони закону. Тому складно уявити на практиці, у яких випадках корпоративний договір буде нікчемним за умови недотримання вимог про оплатність чи безоплатність, чи про додаткових сторін договору. Швидше тут може йти мова про оспорюваність зазначених положень корпоративного договору. Проте й у разі звернення особи до суду з відповідними позовними вимогами за результатами розгляду справи мають бути виявлені та встановлені певні обмеження чи заборони, що випливають з додаткових умов закону, статуту товариства чи зі змісту договору або з суті відносин, що склалися між учасниками товариства та / або іншими (додатковими) сторонами договору.

Разом з тим, згідно загальних засад договір є підставою виникнення цивільних прав і обов'язків, що закріплено у ст. 11 ЦК України. В. В. Луць зазначав, що договір є підставою виникнення цивільно-правового зобов'язання, у зв'язку з чим зміст цього зобов'язання розкривається через права та обов'язки учасників, визначені умовами договору [3, с. 299].

Згідно ч. 1 ст. 628 ЦК України зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства. У контексті визначення змісту корпоративного договору варто враховувати умови, що погоджені на розсуд сторін, а також умови, що не суперечать загальним засадам цивільного законодавства та відповідають нормативним положенням спеціальних законів. Адже відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та ч. 1 ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» корпоративним є договір, за яким учасники (акціонери) товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації.

У спеціальних нормативних актах міститься вказівка про те, що корпоративний договір може укладатися щодо прав учасників (акціонерів), якими вони

наділені по відношенню до товариства і які йменуються корпоративними правами. Втім словосполучення «певним чином» вказує на право визначати умови корпоративного договору на розсуд їх сторін з урахуванням загальних засад цивільного законодавства та приписів, обмежень чи заборон, визначених положеннями спеціальних законів. У зв'язку з цим корпоративний договір виступає індивідуальним регулятором, що наповнюється конкретним змістом внаслідок домовленості сторін щодо умов договору.

За ч. 1 ст. 638 ЦК України договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору. Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди. У ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» не міститься положень, які б прописували істотні умови корпоративного договору, без яких такий договір можна було б вважати неукладеним. Для прикладу, хоча у нормах спеціальних законів й міститься вказівка, що строк дії корпоративного договору визначається в договорі, тим не менш не передбачено жодних положень про те, що ці умови є істотними.

Таким чином, варто підкреслити, що умови корпоративного договору про оплатність / безоплатність, про додаткових сторін та про строк дії договору не визначаються істотними умовами у нормах спеціального законодавства про підприємницькі товариства. Тобто з положень спеціальних законів не випливає наявності умов, що визначені законом як істотні або є обов'язковими для укладення договорів даного виду. Тому варто взяти за основу загальні положення про договір, що визначені ЦК України, та вказати, що істотними умовами, завдяки яким корпоративний договір можна вважати укладеним, є умови про предмет договору та усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін було досягнуто згоди.

Отже, на підставі аналізу цивілістичних засад чинності правочину та умов укладення договору доведено, що регулятивна функція корпоративного договору проявляється в можливості укладення цього договору за волевиявленням учасників підприємницьких товариств шляхом досягнення згоди щодо істотних умов договору з урахуванням вимог актів цивільного законодавства та локальної правотворчості, звичаїв ділового обороту, вимог розумності, справедливості та вимог, що впливають із суті відносин між сторонами договору.

Список літератури

1. Луць В. В. До питання про сутність і зміст цивільно-правового договору. Володимир Васильович Луць. Служу пером своїй Вітчизні. Вибрані праці. До 80-річчя від дня народження та 50-річчя науково-педагогічної і громадської

діяльності. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. 2013. С. 289 – 303.

2. Луць В. В. Договір як регулятор цивільних відносин. Володимир Васильович Луць. Служу пером своїй Вітчизні. Вибрані праці. До 80-річчя від дня народження та 50-річчя науково-педагогічної і громадської діяльності. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. 2013. С. 281 – 288.

Луць В. В. Засновницький договір господарського товариства як передумова (підстава) виникнення корпоративних правовідносин. Корпоративні правочини: Матеріали Веукраїнської науково-практичної конференції, 27-28 вересня 2013 року. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. С. 3 –

ЕЛЕМЕНТИ ТА МЕЖІ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ ДОГОВОРУ

Скіб'як О.С.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, аспірант
кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та
корпоративного права*

Принцип свободи договору є одним з ключових елементів договірного права, забезпечуючи суб'єктам правовідносин значний ступінь автономії при укладенні договорів. У наш час, з виникненням нових викликів у сфері економіки, технологій та соціокультурних змін, важливо ретельно проаналізувати поняття та межі цього принципу. Визначення меж принципу свободи договору є важливим для забезпечення справедливого балансу інтересів сторін, захисту слабких учасників, економічної стабільності та адаптації правових норм до сучасних соціокультурних викликів. Це допомагає уникнути зловживань та підтримує ефективне функціонування правової системи.

Як вбачається із ч. 1 ст. 627 Цивільного кодексу України, сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог Цивільного кодексу України, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості. Отже, можна дійти висновку, що ключовими елементами принципу свободи договору є свобода:

укладення договору, а саме вільний вибір того чи вступати у договірні відносини, чи ні;

вибору контрагента, а тобто особи з якою укладати такий договір;

вибору умов договору в залежності від домовленостей особи та її контрагента;

Своєю чергою, Луць А.В. пропонує дещо ширший перелік елементів досліджуваного принципу, а саме:

- а) вільний вияв волі особи на вступ у договірні відносини;
- б) свободу вибору сторонами форми договору;
- в) право сторін укласти як договори, передбачені законом, так і договори, які законом не передбачені, але йому не суперечать;
- г) право сторін за своєю згодою змінювати, розривати або продовжувати дію укладеного ними договору;
- ґ) визначати способи забезпечення договірних зобов'язань;
- д) право встановлювати форми (міри) відповідальності за порушення договірних зобов'язань тощо.

Варто звернути увагу на те, що наведений перелік безпосередньо стосується принципу свободи договору, але не передбачений в статті 627 Цивільного кодексу України. Натомість запропоновані А.В. Луць елементи принципу свободи договору знаходять своє втілення в інших положеннях Цивільного кодексу України.

Окрім елементів принципу свободи договору, ч. 1 ст. 627 Цивільного кодексу України одночасно визначає і межі цього принципу, а саме те, що свобода укладення договору, вибору контрагента та визначення умов договору не повинні суперечити вимогам безпосередньо самого Цивільного кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, а також вимогам розумності та справедливості.

Однак, вітчизняна судова практика дещо розширила межі принципу свободи договору. Визначним в цьому питанні є рішення Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Степаненка Андрія Миколайовича щодо офіційного тлумачення положень пунктів 22, 23 статті 1, статті 11, частини восьмої статті 18, частини третьої статті 22 Закону України «Про захист прав споживачів» у взаємозв'язку з положеннями частини четвертої статті 42 Конституції України. В межах згаданої справи Конституційний суд дійшов висновку про те, що хоч одним із фундаментальних принципів приватноправових відносин є принцип свободи договору, але разом з тим зазначена свобода є обмеженою – межі дії цього принципу визначаються критеріями справедливості, добросовісності, пропорційності, розумності. Отже, межі, згадані у статті 627 Цивільного кодексу України, доповнились такими критеріями (принципами) як добросовісність та пропорційність.

Наведені ж критерії (принципи) знайшли своє відображення у правових висновках Верховного Суду. Наприклад, у постанові Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 10 квітня 2019 року у справі № 390/34/17 міститься висновок про те, що добросовісність – це певний стандарт

поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення. Доктрина *venire contra factum proprium* (заборони суперечливої поведінки), базується ще на римській максимі – «*non concedit venire contra factum proprium*» (ніхто не може діяти всупереч своїй попередній поведінці). В основі доктрини *venire contra factum proprium* знаходиться принцип добросовісності. Поведінкою, яка суперечить добросовісності та чесній діловій практиці, є, зокрема, поведінка, що не відповідає попереднім заявам або поведінці сторони, за умови, що інша сторона, яка діє собі на шкоду, розумно покладається на них.

Отже, критерій (принцип) добросовісності розкривається як поведінка однієї сторони договору щодо належного повідомлення іншої сторони про всі умови договору та їх тлумачення, а також несуперечливості поведінки сторін договору в процесі його укладення та виконання на шкоду іншій стороні такого договору.

При дослідженні принципу свободи договору варто звернутись до іноземної правової доктрини. Релевантним джерелом щодо досліджуваного питання слід вважати «Проект загальної довідкової схеми» (DCFR), в якому викладені основні принципи приватноправових відносин, в тому числі, щодо тлумачення свободи договору. В DCFR зазначається, що вихідною точкою приватноправових відносин є свобода договору. Згідно з цим підходом, юридичні та фізичні особи мають право вільно укладати договори, обирати контрагентів, визначати умови договорів, а також змінювати та припиняти дію договору. Особливий акцент робиться на тому, що свобода договору сприяє досягненню справедливості. Крім того, в наведеному документі вказується, що рівність та інформованість сторін у контексті свободи договору допомагають максимізувати прибуток і уникати створення додаткових витрат для інших осіб.

Окрім того, DCFR включає допустимі обмеження договірної свободи:

1. недопустимість укладення договору щодо прав третіх осіб, із певними винятками;
2. неприпустимість завдання шкоди третім особам або суспільству;
3. недопустимість неповної згоди при укладенні договору (через відсутність волі особи, дезінформації тощо);
4. неприпустимість дискримінації;
5. недопустимість приховування інформації на переддоговірному етапі, зокрема стосовно умов договору;
6. допустимість обмеження свободи договору для забезпечення безпеки, захисту «вразливих» учасників (споживачів) та підтримки економічного добробуту.

Підсумовуючи все вищевикладене, можна дійти таких висновків: по-перше, принцип свободи договору, хоч формально і відображений у статті 627 Цивільного кодексу України, однак знаходить своє повне тлумачення лише в поєднанні з усіма положеннями чинного законодавства, які регулюють загальні засади укладення договорів. По-друге, межі принципу свободи договору є досить невизначеним поняття, оскільки змінюються в залежності від їх тлумачення Верховним Судом та Конституційним Судом України, що не дозволяє чітко розуміти в кожній ситуації чи були порушені ці межі аж до того поки справа не надійде на вирішення суду. Вбачається за необхідне визначити чіткий перелік меж принципу свободи договору як загальне правило для всіх видів договорів, а також для окремих видів договорів зокрема.

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сотник М.О.

Навчально-науковий інститут права, Державний податковий університет

З початком повномасштабного вторгнення російської армії в Україну перед вітчизняною правовою системою виникла необхідність глобальної адаптації правових інструментів. Ці інструменти формують різноманітні механізми правового регулювання у різних сферах суспільних відносин, з метою адаптації до нового масштабу загрози, що становить серйозну небезпеку для самого існування української держави і нації. Зрозуміло, що цей комплекс правових проблем постійно потрібно вирішувати, включаючи сферу договірних відносин.

У поточній правотворчості на законодавчому рівні це проявилось прийняттям, серед іншого, таких відправних за значущістю і часом правових актів: Закони України від 15.03.2022 № 2120-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" (2022) та від 24.03.2022 №2145-IX "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану" (2022).[1,2,3]

На підзаконному рівні передусім варто згадати норми постанов Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №164 "Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану" (2022) і № 169 "Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану" (2022), а також положення постанови Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 206 "Деякі питання оплати житлово-комунальних послуг в період воєнного стану" (2022).[7,8]

У ряді актів вітчизняного законодавства, що діють під час воєнного стану в лютому 2022 року, виявляється послідовна правова політика, спрямована на адаптацію механізмів правового регулювання окремих сфер і видів цивільних

відносин до надзвичайних обставин, характерних для умов війни. Це досягалося за допомогою різних джерел правового регулювання, коригування правового статусу учасників договірних відносин, а також правового режиму об'єктів цивільних прав і методів цивільно-правового захисту. Зміни також впливали на процедури правозастосовної діяльності, порядок укладання договорів і тимчасовий аспект цивільних правовідносин.

Мета роботи - визначити основні параметри адаптаційних змін у механізмі правового регулювання договірних відносин під час введення в Україні воєнного стану. Сформульована гіпотеза стверджує вирішальний коригувальний вплив публічних інтересів у сфері безпеки та оборони держави, а також відповідних норм і регулятивних методів публічного права на всі аспекти механізму правового регулювання договірних відносин.

Реалізація мети передбачає використання системного та формально-юридичного методів для розгляду взаємодії різних складових національної правової системи та її системи права, а також для врахування онтологічної сутності та значення правових засобів у механізмі правового регулювання. Також використовуються методи структурного та функціонального аналізу для визначення місця, характеру взаємодії та функціонального потенціалу правових засобів, що утворюють відповідний механізм.[4]

У контексті виникнення суттєвих загроз безпеці держави, договірне право, як частина цивільного (приватного) права, відчуває вирішальний вплив зі сторони публічного права. У таких обставинах забезпечення приватних інтересів суб'єктів приватного права безпосередньо залежить від реалізації публічного інтересу в організації ефективної оборони країни та підтриманні прийняттого рівня суспільної життєдіяльності у критично важливих сегментах. Це об'єктивно призводить до значущого зростання ролі імперативного методу, характерного для публічного порядку, також у правовому регулюванні приватних відносин, включаючи договірні.

Оскільки принцип свободи договору найвиразніше втілюється у диспозитивності договірних відносин, в умовах війни цей принцип об'єктивного цивільного права обмежується найістотніше. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року та практика Європейського суду з прав людини передбачають можливість застосування різноманітних обмежень прав людини, включаючи втручання у їх реалізацію та відступ держави від її зобов'язань з огляду на переважання суспільного інтересу, включаючи інтереси національної безпеки, над інтересами окремих осіб.[5]

Критеріями подібних обмежень є їх об'єктивна необхідність у демократичному суспільстві, з огляду на особливо значущі публічні інтереси, закріплення законом та збалансованість державного втручання відповідно до законної мети.

Оскільки міжнародно визнані права людини часто конкретизуються та реалізуються у різноманітних цивільних відносинах, включаючи договірні, обмеження принципів об'єктивного цивільного права, зокрема принципу свободи договору, в умовах війни (воєнного стану) може розглядатися як допустиме втручання у здійснення певних прав людини.

Наприклад, принцип свободи договору очевидно взаємодіє з правом на мирне володіння майном (ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.). Це важливе тим, що у багатьох випадках набуття певного майна є передумовою або наслідком виконання змісту договірної зобов'язання.[6]

З іншого боку, легітимні інтереси держави, яка захищає себе від агресії, відповідно до міжнародного права включають:

- Створення майнової бази для фактичного відшкодування завданої шкоди внаслідок агресії.
- Гарантування економічної (включаючи продовольчу) безпеки у відносинах, де потенційними учасниками можуть бути фізичні та юридичні особи, що є резидентами держави-агресора, або особи, чия діяльність створює загрози національній безпеці держави, яка протистоїть агресії.
- Забезпечення інформаційної безпеки стосовно відомостей про певних суб'єктів права, їхнє майно, вчинені правочини та інше.[6]

З міркувань національної безпеки, інтереси, що були визначені, створюють необхідність у встановленні спеціального правового статусу для держави-агресора та осіб, щодо яких застосовуються санкції. Такий статус повністю або частково унеможливило участь відповідних суб'єктів у договірних відносинах на території, що підпадає під юрисдикцію України. Основна ідея цього підходу полягає в введенні спеціальних обмежень цивільної правоздатності.

Інший підхід передбачає визначення спеціального правового режиму для найбільш чутливих об'єктів з точки зору національної економічної та інформаційної безпеки. Цей підхід може переплітатися з правосуб'єктним підходом (заборона для резидентів держави-агресора на укладення договорів щодо відчуження різних видів майна, земельних ділянок сільськогосподарського призначення і т.д.) або існувати незалежно від правосуб'єктного підходу. У контексті воєнного стану, спеціальні терміни дії довіреностей для відчуження нерухомості та реєстраційні форми для окремих договорів, включаючи оренду земельних ділянок публічної власності для сільськогосподарського виробництва, впроваджуються для ефективного регулювання цивільних правовідносин.

Отже, в умовах війни приписи публічного права виправляють механізм правового регулювання договірних відносин, перш за все, з огляду на два важливі аспекти їх структури: сторони (суб'єктний склад) та об'єкт. Відповідний правовий

статус і правовий режим визначають можливість та, в окремих випадках, порядок укладення конкретного договору в умовах воєнного стану, виникнення регулятивних зобов'язань, які обумовлені договором, або пов'язаних із порушенням останніх чи іншими обставинами охоронних правовідносин.[9]

Висновок. Механізм регулювання договірних відносин у період воєнного часу зазнає значних змін, викликані переважаючим публічно-правовим інтересом у відстоюванні від російської збройної агресії. Цей пріоритет передбачає введення численних обмежень для принципу свободи договору. У воєнний час законодавчі поправки стосуються всіх елементів механізму регулювання договірних відносин, включаючи джерельну базу правових норм, процедури та форми укладення різних видів договорів, а також юридичні факти, такі як договори як підстави виникнення договірних зобов'язань. Також враховується суб'єктний склад, об'єкт і зміст договірних правовідносин, а також дії, спрямовані на виконання прав та обов'язків у регулятивних і охоронних правовідносинах договору.

При адаптації механізму регулювання договірних відносин до умов війни законодавець повинен керуватись принципами справедливості, розумності і добросовісності в усіх аспектах законодавчих змін. Це включає у себе запобігання прихованій дискримінації між учасниками різних правовідносин при застосуванні однакових засобів захисту і забезпечення виконання зобов'язань, а також уникнення невинуватого дисбалансу інтересів сторін договору під час застосування положень про позовну давність.

Список використаної літератури:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022. "Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану". 2022. № 169. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text>

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 "Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану". 2022. №164. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 "Деякі питання оплати житлово-комунальних послуг в період воєнного стану". 2022. № 206. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/206-2022-%D0%BF#Text>

4. Діковська І. А. Принципи правового регулювання міжнародних приватних договірних зобов'язань: монографія. Київ: ЮрінкомІнтер. 2014. 464 с.

5. Коструба А. В. Юридичні факти в механізмі правоприпинення цивільних відносин: монографія. Київ: ІнЮре. 2014. 376 с.

6. Отраднава О. О. Проблеми вдосконалення механізму цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань: монографія. Київ: ЮрінкомІнтер. 2014. 328 с.

7. Закон України від 24.03.2022 № 2145-IX "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану". 2022. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>.

8. "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану". 2022. № 2120-IX URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

9. Федорченко Н. В. Договірні зобов'язання з надання послуг: проблеми теорії і практики: монографія. Київ: ЮрінкомІнтер.2015, 328 с.

ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ РЕКЛАМНИХ ПОСЛУГ

Суханов М.О.

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
доктор філософії у галузі права, доцент кафедри інтелектуальної
власності, інформаційного та корпоративного права*

Сучасний світ змінюється ледь не щодня. Кожний день - це суцільний виклик, який формує нові, подекуди, глобальні тенденції. В контексті тенденцій розвитку суспільства, право виступає як інструмент адаптації до змін, забезпечуючи справедливість, захист прав та свобод громадян. Завдяки правовим механізмам формується правова культура, сприяючи розвитку демократії та гарантуючи праворозуміння в глобальному контексті. В умовах викликів та нестабільності право є фундаментальним інструментом, що забезпечує порядок та рівновагу в суспільстві, сприяючи збереженню правової держави.

Найдієвішим правовим механізмом є договір. Володимир Васильович Луць стверджував, що конструкція договору стала одним із найвизначніших здобутків світової правової культури, оскільки договір виступає як універсальна правова конструкція у механізмі правового регулювання суспільних відносин. Як інструмент правового регулювання договір, поряд із традиційним застосуванням у сфері приватного права, в сучасних умовах застосовується у сферах публічного права: конституційному, адміністративному, екологічному, фінансовому праві тощо (публічно-правові договори).

Сфера рекламної діяльності відноситься до категорії змішаного правового регулювання, оскільки містить в собі приватно-правові та обов'язкові публічно-правові вкраплення.

Реклама стала невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, проникаючи в різні сфери наших дій та взаємодій. Ми зустрічаємо рекламу на телебаченні, в інтернеті, на вулицях та в газетах, вона активно впливає на наш вибір та сприйняття світу. Соціальні мережі, веб-сайти та мобільні застосунки

також слугують платформами для інтенсивної рекламної діяльності, де бренди конкурують за увагу користувачів. Завдяки розширеним технологіям таргетингу, реклама стає більш персоналізованою, спрямованою на конкретних споживачів, і входить в наші життєві сфери, забезпечуючи нам інформацію та стимулюючи до здійснення покупок.

В той же час законодавство в сфері реклами створює значну кількість обмежень, пов'язаних із неможливістю рекламування окремих товарних груп або рекламування із суворими заборонами (алкогольні напої, тютюнові вироби, азартні ігри тощо). Малодослідженою залишається здійснення рекламної діяльності, де надавачем рекламних послуг виступає так-званий “блогер” у соціальній мережі. В той же час, великі маркетингові агенції та рекламодавці послуговуються “договором про надання рекламних послуг” для здійснення власної господарської діяльності.

Договір про надання рекламних послуг є непоіменованим, оскільки жодний законодавчий акт не містить його визначення. Під договором про надання рекламних послуг пропоную розуміти домовленість між Замовником та Виконавцем, в якій визначаються умови надання послуг, пов'язаних із створенням, розміщенням та/або публікацією рекламних матеріалів з метою підвищення впізнаваності Замовника (товарів та/або послуг Замовника), Такий договір регулює вартість послуг, строки надання, відповідальність за якість та інші аспекти, що визначають взаємні права та обов'язки сторін у сфері рекламної діяльності.

Предмет договору про надання рекламних послуг є істотно важливим для розуміння мети такого договору. У предметі необхідно деталізувати опис конкретних рекламних послуг, які надає Виконавець. Враховуючи широкий спектр опцій, які надає рекламна діяльність в умовах сьогодення, подати вичерпний перелік послуг видається неможливим. Проте, усталеними для таких договорів є розробка рекламних матеріалів (створення графічних, аудіо- та відеоматеріалів, логотипів, цифрового контенту, який використовується в рекламній кампанії), розміщення реклами (до прикладу, придбання та розміщення рекламних матеріалів у різних медіа-засобах, визначених Законом України “Про медіа”), медіапланування (традиційно, це розробка стратегії розміщення реклами, визначення каналів та часу її показу для досягнення максимального впливу), організація промо-подій (проведення подій, які спрямовані на просування товару чи послуги, наприклад, виставки, презентації, конференції) тощо.

Такий договір є оплатним. Закон України “Про рекламу” деталізує, що реклама - це інформація про особу, ідею та/або товар, розповсюджена за грошову чи іншу винагороду або з метою самореклами в будь-якій формі. Відтак, форма

оплати може бути різною. Грошова винагорода не є обов'язковою для такої категорії договорів. Договір про надання рекламних послуг може містити елементи договору міни (бартеру), у відповідності з яким Виконавець може отримати товар або іншу послугу у якості винагороди. Розмір оплати може залежати від наслідків надання рекламних послуг. До прикладу, Виконавець може отримати частку від отриманого доходу Замовника після проведення конкретної рекламної кампанії.

У договорі про надання рекламних послуг критично важливим є термінологічний апарат. В.В. Луць зазначав, що категорія «договір» відіграє важливу методологічну роль не тільки для окремих інститутів та підгалузей цивільного права, а й під час тлумачення та застосування аналогічних понять в інших галузях приватного і публічного права. Закон України «Про рекламу» містить значну кількість понять, пов'язаних із наданням рекламних послуг: внутрішня реклама, заходи рекламного характеру, рекламні засоби, рекламні матеріали, рекламний ролик тощо. Завданням кожної сторони у договорі про надання рекламних послуг є правильно визначити і застосовувати термінологічні рекламні категорії задля належного виконання зобов'язань згідно договору.

Близьким до договору про надання рекламних послуг є договір про спонсорську діяльність. Принциповою відмінністю між ними є те, що договір про спонсорську діяльність за ключову мету ставить встановлення партнерських взаємозв'язків між сторонами, де спонсор надає фінансову чи іншу підтримку для певної діяльності (заходу, проекту, групи тощо) з метою підвищення власної популярності та створення позитивного образу. Спонсорські договори є ефективними у тих випадках, коли законодавець встановлює обмеження щодо рекламування окремих груп товарів.

Для договорів про надання рекламних послуг є традиційним розроблення додатку до договору (так-зване «технічне завдання»), у якому містяться ключові вказівки та вимоги, які допомагають уточнити очікування та вимоги Замовника стосовно рекламної кампанії. Такими вимогами можуть бути детальний опис продукту чи послуги, характеристика цільової аудиторії, вказівки щодо дизайну та рекламних матеріалів, логотипів, слогану тощо. Коректна деталізація технічних аспектів виконання договору є додатковою гарантією для Замовника щодо досягнення мети, з якою договір укладався.

ПУБЛІЧНА ЛІЦЕНЗІЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Тарасенко Л.Л.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, доцент,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права*

Публічні (вільні публічні) ліцензії є відносно новим інститутом авторського права, який пов'язаний із розпорядженням авторськими правами. Новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 2811-ІХ від 01.12.2022 р. (далі – закон про авторське право), який набув чинності з 01.01.2023 р., вперше на законодавчому рівні передбачив можливість суб'єктів авторського права і суміжних прав розпоряджатися своїми правами на підставі (вільних) публічних ліцензій.

Зокрема, у ст. 48 закону про авторське право йдеться про розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав. Серед способів розпорядження (поряд з договором про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав, договором про передання (відчуження) майнових прав, ліцензійним договором) вказано і публічну ліцензію на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав (далі – публічна ліцензія).

Публічна ліцензія трактується законодавцем як «інший правочин», відповідно до якого здійснюється розпорядження авторськими правами.

У ч. 1 ст. 1107 ЦК України (в якій міститься перелік договорів, інших правочинів щодо розпорядження правами інтелектуальної власності загалом, без прив'язки до авторського права) законодавець також вніс зміни, доповнивши перелік підстав розпорядження правами інтелектуальної власності – «іншим правочином щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності (п. 5 ч. 1 ст. 1107 ЦК України).

Поняття «публічна ліцензія» не застосовується як універсальний правочин щодо розпорядження правами інтелектуальної власності. Це можна пояснити тим, що публічна ліцензія застосовується виключно до об'єктів авторського права та суміжних прав, і не може застосовуватися до об'єктів промислової власності. Відтак її не можна вважати універсальним способом розпорядження усіма правами інтелектуальної власності, а лише авторськими правами.

Публічна ліцензія як спосіб розпорядження авторськими правами впродовж тривалого часу була (і залишається) поширеною підставою надання дозволу на використання різних об'єктів авторського права у цифровому середовищі.

У науковій літературі велася дискусія щодо правової природи (вільної) публічної ліцензії – чи це правочин, чи це звичай [1-3]. Станом на сьогодні

законодавець вніс визначеність у цей спір, вказавши публічну ліцензію як спосіб розпорядження майновими авторськими правами, як «інший правочин».

Закон про авторське право містить спеціальну статтю, яка врегульовує особливості видачі публічної ліцензії (ст. 51 закону).

Відповідно до ч. 1 цієї статті суб'єкт авторського права або суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія).

Отже, видати публічну ліцензію може лише суб'єкт майнових авторських прав (автор або інша особа, яка набула майнових прав відповідно до договору, іншої підстави) або суміжних прав. Публічна ліцензія – це насамперед дозвіл на використання певного об'єкта авторського права чи суміжних прав. Умови такого використання визначаються самим суб'єктом, який видає ліцензію. При цьому визначення умов використання твору чи іншого об'єкта авторського права (чи суміжних прав) визначається публічно шляхом «оприлюднення її умов разом з наданням можливості дистанційного ознайомлення з відповідним об'єктом авторського права або об'єктом суміжних прав необмеженому колу осіб з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем». Іншими словами, автором (іншим суб'єктом майнових авторських прав) повинно бути розміщено, наприклад, гіперпосилання на умови публічної ліцензії, щоб користувач міг (за потреби) ознайомитися з текстом публічної ліцензії. Зазвичай автори (інші суб'єкти авторських прав) використовують ліцензії Creative Commons для творів, ліцензії GPL для комп'ютерних програм тощо. Зокрема, ліцензії Creative Commons, як стверджують їх розробники, мають багато важливих спільних рис – ліцензії допомагають творцям зберігати за собою авторське право, дозволяючи іншим особам копіювати, розповсюджувати і іншим чином використовувати твори, розміщені в цифровому середовищі, в некомерційних цілях (найбільш поширена публічна ліцензія) або навіть в комерційних цілях [4].

Користувач (ліцензіат), тобто особа, яка використовує об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав на основі публічної ліцензії, зобов'язана дотримуватися визначених суб'єктом авторського права або суб'єктом суміжних прав умов, на яких її було видано. Зазвичай публічна ліцензія є безвідкличною, оскільки в подальшому автору (іншому суб'єкту авторських прав) буде практично і технічно неможливо відмовитися від оприлюдненої публічної ліцензії. Винятком є вчинення порушення умов використання ліцензії користувачем, ліцензіатом. Публічна ліцензія є безстроковою та діє протягом усього строку чинності майнових авторських прав або суміжних прав. Публічна ліцензія також є невиключною, що зумовлено її правовою природою, відповідно до якої ліцензія надається невизначеному колу осіб, що виключає її виключність.

Законодавець наголошує, що виключні та одиничні публічні ліцензії є нікчемними (ч. 4 ст. 51 закону про авторське право).

Зазвичай публічні ліцензії є безоплатними, водночас це не виключає можливості можливої оплатності такої ліцензії, якщо це прямо вказано автором (іншим суб'єктом, який оприлюднив твір на засадах публічної ліцензії). У ч. 5 ст. 51 закону про авторське право вказано, що публічна ліцензія, в якій не передбачено сплату винагороди за використання об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав або передбачено, що така сплата може здійснюватися ліцензіатом добровільно, на власний розсуд, вважається безоплатною.

До інших ознак публічних ліцензій, які зумовлені її правовою природою, також можна віднести: ліцензія є чинною за умови наявності чинного авторського (суміжного) права, користувач (ліцензіат) не має права видавати субліцензії; відсутність у ліцензіата потреби звернення безпосередньо до правовласника; екстериторіальність, оскільки зважаючи на безкордонність Інтернету та цифрового середовища неможливо обмежити використання об'єкту авторського чи суміжних права межами певної держави. Звертаємо увагу на те, що у разі, якщо користувач має намір отримати більше майнових прав, ніж це передбачено публічною ліцензією, йому слід звернутися безпосередньо до ліцензіара.

Загалом відображення на рівні закону положень про публічні ліцензії, безумовно, є позитивним кроком законодавця, що дасть змогу внести правову визначеність у правовий режим публічної ліцензії та надати поштовх до правомірного використання творів, інших об'єктів авторського права, об'єктів суміжних прав у цифровому середовищі.

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УКЛАДЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ ПІД ЧАС ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Телявський А.М.,

*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Верховним Судом у Постанові від 30.09.2020 р. у справі № 753/16296/14-ц (провадження № 61-8665св20) зазначено, що відповідно до ч.ч. 1–4 ст. 207 ЦПК України мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін. У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, що мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб. Сторони можуть укласти мирову угоду і повідомити про це суд, зробивши спільну письмову заяву, на будь-якій стадії судового процесу. До ухвалення судового

рішення у зв'язку з укладенням сторонами мирової угоди суд роз'яснює сторонам наслідки такого рішення, перевіряє, чи не обмежені представники сторін вчинити певні дії. Укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, в резолютивній частині якої зазначаються умови мирової угоди. Затверджуючи мирову угоду, суд цією ж ухвалою одночасно закриває провадження у справі. Системний аналіз зазначеної норми дозволяє дійти висновку, що укладення мирової угоди є правом сторін, яким вони можуть скористатися у будь-який момент судового розгляду, тобто після відкриття провадження у справі судом першої, апеляційної чи касаційної інстанції та до ухвалення судового рішення за результатами такого розгляду.

Після ухвалення судового рішення судовий процес припиняється. Разом з тим, *процес захисту прав продовжується у формі виконання судового рішення*, яке може відбуватися у добровільному чи примусовому порядку (виконавче провадження). При цьому добровільний порядок, на відміну від примусового, на законодавчому рівні не регулюється.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про виконавче провадження» виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) (далі - рішення) - сукупність дій визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

Відповідно до ч. 2. ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження» сторони у процесі виконання рішення відповідно до процесуального законодавства мають право укласти мирову угоду, що затверджується (визнається) судом, який видав виконавчий документ.

Процедуру затвердження мирової угоди під час виконавчого провадження врегульовано ст. 434 ЦПК України. Так, мирова угода, укладена між сторонами в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше 3-денного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ (ч. 1 ст. 434 ЦПК України). Тобто, на законодавчому рівні встановлений імперативний припис щодо часу, коли може бути укладена мирова угода після ухвалення судового рішення, тобто закінчення судового процесу, та кола суб'єктів, які уповноважені звернутися до суду з клопотанням про затвердження мирової угоди, яке розширеному тлумаченню не підлягають.

Так, на відміну від раніше чинної ч. 1 ст. 372 ЦПК України 2004 р., викладеної в новій редакції відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. № 1404-VIII, за якою було дозволено укладення мирової угоди як до відкриття виконавчого провадження, так і під час виконавчого провадження, ч. 1 ст. 434 ЦПК України встановлено, що зазначене право може бути реалізовано лише в процесі примусового виконання судового рішення, тобто за наявності відкритого виконавчого провадження.

Суб'єктами, які уповноважені звертатися до суду з клопотанням про затвердження мирової угоди, є державний або приватний виконавець, на виконанні в яких знаходиться відповідне виконавче провадження. Тому в разі звернення сторін безпосередньо до суду з письмовою заявою про укладення мирової угоди під час виконання судового рішення, суд має виходити з того, що заява підписана особами, які не мають права її підписувати (п. 1 ч. 4 ст. 185 ЦПК України).

Згідно з правовими позиціями, які містяться у Постанові об'єднаної палати Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 01.11.2021 р. № 2-41/2006 (61-12703сво21), ухвала про відмову у затвердженні мирової угоди, яка укладена на стадії виконання судового рішення, може бути оскаржена в апеляційному порядку, оскільки, з урахуванням стадії укладення мирової угоди, особа, яка подає апеляційну скаргу, не може поновити свої права в інший спосіб, аніж шляхом оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції про відмову у затвердженні мирової угоди, яка укладена на стадії виконання судового рішення.

Згідно з положеннями ст. 39 Закону України «Про виконавче провадження» виконавче провадження підлягає *закінченню* у разі затвердження судом мирової угоди, укладеної сторонами у процесі виконання рішення (п. 2 ч. 1). Постанова про закінчення виконавчого провадження виноситься в день настання відповідних обставин або в день, коли виконавцю стало відомо про такі обставини (ч. 2). Виконавчий документ надсилається разом із постановою про закінчення виконавчого провадження до суду, який його видав (ч. 3).

ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ РЕАЛЬНИХ ЗБИТКІВ ТА УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ У СПРАВАХ ЩОДО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.

Тищук Т.І.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, аспірантка
кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та
корпоративного права*

Україна ратифікувала Всесвітню конвенцію про авторське право від 1952 року та Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів від 1971

року. Тож, загальні норми щодо захисту авторського права, що застосовуються у світі, діють і в Україні.

Відповідно до вимог ст. 55 Закону України №2811-IX «Про авторське право та суміжні права» від 01.12.2022 року особи (згідно з переліком ч. 1 цієї ж статті), чий авторські права або суміжні права, а також права особливого роду порушені, мають право звертатися за їх захистом до суду з будь-якими вимогами, не забороненими законом. Зокрема, про відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права або суміжних прав, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права або суміжних прав.

Згідно з нормою ч. 2 ст. 22 Цивільного кодексу України збитки включають втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки (*damnum emergens*)) та доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода (*lucrum cessans*)).

Реальними збитками підкреслюється наявність фактичних матеріальних втрат.

Другою складовою збитків є упущена вигода, як рахункова величина втрат очікуваного приросту в майні, що базується на документах, які беззастережно підтверджують реальну можливість отримання потерпілим суб'єктом господарювання грошових сум (чи інших цінностей), якби учасник відносин у сфері господарювання не допустив правопорушення. (*Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 13 грудня 2018 року у справі №923/700/17*).

При визначенні розміру реальних збитків та упущеної вигоди у справах щодо захисту авторських прав застосовуються загальні положення відшкодування збитків у цивільних та господарських правовідносинах.

Первинним є встановлення факту правопорушення, а саме: протиправної поведінки, збитків, причинного зв'язку між протиправною поведінкою і збитками, вини. За відсутності хоча б одного з цих елементів цивільно-правова відповідальність не настає. Як зазначається в *оглядовому листі Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства у справах, в яких заявлено вимоги про відшкодування збитків» №01-06/20/2014 від 14.01.2014 року*, для застосування такого заходу відповідальності як стягнення збитків потрібна наявність усіх елементів складу господарського правопорушення: 1) порушення зобов'язання; 2) збитки; 3) причинний зв'язок між порушенням зобов'язання та збитками; 4) вина.

При визначенні розміру збитків у вигляді упущеної вигоди слід керуватися такими критеріями її розрахунку (обчислення) як: 1) звичайні обставини (умови цивільного/господарського обороту); 2) розумні витрати; 3) компенсацийний характер відшкодування збитків – *Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 11.11.2021 року у справі №910/7511/20*. Тобто, вимагаючи відшкодування збитків у вигляді упущеної вигоди, особа повинна довести, що за звичайних обставин вона мала реальні підстави розраховувати на одержання певного доходу. Цей тягар лягає саме на позивача (*Постанова Касаційного цивільного суду Верховного суду від 21.07.2021 року у справі №394/710/17*).

Варто враховувати й ситуацію, коли факт порушення авторських прав встановлено, але неможливо встановити точний розмір завданих збитків. Відповідно до п. 11 *Постанови Пленуму Верховного Суду України №14 від 18.12.2009 року «Про судові рішення у цивільній справі»*: встановлюючи наявність або відсутність фактів, якими обґрунтовувалися вимоги чи заперечення, визнаючи одні та відхиляючи інші докази, суд має свої дії мотивувати та враховувати, що доказування не може ґрунтуватися на припущеннях. Проте, варто враховувати й зміни внесені до Господарського процесуального кодексу України від 20.09.2019 року, зокрема: наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування – ч. 1 ст. 79.

У разі неможливості точно встановити розмір збитків у вигляді упущеної вигоди, який заявлено до стягнення з боржника (не факт наявності, а саме розмір), суд керуючись принципом справедливості має визначити розмір таких збитків з урахування усіх обставин конкретної справи – *Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 30.09.2021 року у справі №922/3928/20*.

В тому числі особливістю визначення розміру реальних збитків та упущеної вигоди безпосередньо у справах щодо захисту авторських прав часто є неможливість для позивача отримати прямі докази, які є б підтверджувати розмір завданих збитків з підстав захисту відповідачем комерційної та конфіденційної інформації.

В цій категорії справ визначення розміру збитків майже завжди є припущенням. Тому, наразі суди застосовують поняття «розумної ступені достовірності», спираючись на практику ЄСПЛ. Так, наприклад, в рішенні у справі Бендерський проти України ЄСПЛ застосовує поняття «баланс ймовірностей», оцінюючи вірогідність того, чи мали місце певні події. По суті, при прийнятті рішення суди опираються на стандарти доказування, зокрема один із них: тягар спростування розміру збитків, визначених на основі непрямих

доказів (отриманих на запити від органів державної влади), із застосуванням положень ст. 79 ГПК України, лежить на відповідачу.

Позитивна динаміка судового розгляду цієї категорії справ на пряму корелює із загальнонауковою позицією, що складність визначення розміру завданих збитків не може звільнити порушника від обов'язку відшкодувати збитки.

ДОГОВІР ЯК РЕГУЛЯТОР ПРАВОВІДНОСИН З НАДАННЯ ПОСЛУГ

Федорченко Н.В.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри загальноюридичних дисциплін, цивільного права та
правового забезпечення туризму Київського університету туризму,
економіки і права, головний науковий співробітник відділу
приватноправових досліджень Науково-дослідного інституту
правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України*

Законодавець у ст. 177 ЦК України серед різновидів об'єктів цивільних прав виділив послуги як самостійний об'єкт цивільних правовідносин. У гл. 63 ЦК України містяться найбільш загальні положення, що стосуються всіх видів послуг. Це робить договір про надання послуг універсальним договором, який широко використовується всіма учасниками цивільного обороту. Головна особливість цієї групи договорів, на відміну від договорів про виконання робіт, на думку В. В. Луця, полягає в тому, що надання послуги невіддільне від діяльності особи-послугодавача. Корисний ефект такої діяльності не виступає у вигляді певного осяжного матеріального результату, як це має місце у підрядних договорах, а полягає в самому процесі надання послуги¹.

Важливим регулятором відносин з надання послуг виступає цивільно-правовий договір, який, за слушним висловом Н. С. Кузнецової, у всіх правових системах є одним з основних елементів правопорядку, який юридично забезпечує дійсність обмінних процесів з метою задоволення потреб суспільства, окремих його громадян або їх об'єднань². В. А. Васильєва основою виникнення зобов'язань з надання посередницьких послуг визначає саме цивільно-правовий договір³. Законодавець у ЦК України вперше закріпив цивільно-правовий договір як джерело цивільного права. Він дозволяє при укладенні договору не лише врегульовувати відносини, які не врегульовані актами цивільного законодавства,

¹ Луць В. В. *Контракти в підприємницькій діяльності* : навч. посіб. - 2-ге вид., перероб. і допов. / В. В. Луць. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - С. 244.

² Кузнецова Н. С. *Підрядні договори в інвестиційній діяльності в будівництві* / Н. С. Кузнецова. - К. : Наук. думка, 1993. - С. 41.

³ Васильєва В. А. *Проблеми цивільно-правового регулювання відносин з надання посередницьких послуг* : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / В. А. Васильєва. - К., 2006. - С. 128.

а й відступати від цих положень і врегульовувати відносини на власний розсуд (ч. 2 ст. 6 ЦК)¹. За своєю структурою цивільно-правовий договір становить систему правових зв'язків між його учасниками, їх дії в межах визначеного періоду часу спрямовані на досягнення певного результату. Договір, на відміну від правочину, характеризується своїми видовими ознаками. По-перше, на противагу односторонньому правочину, який є дією (волевиявленням) однієї сторони (особи), у договорі виявляється воля двох або кількох сторін, спрямованих на досягнення спільного для них правового результату².

На думку Р. А. Майданика, самотійність, незалежність, ініціативність приватного життя можна забезпечити лише за умови визнання природного, об'єктивного, наднормативного характеру цивільних прав як прав, які постають із самого життя³. Так, сьогодні, в умовах зменшення державного регулювання договірних зв'язків, суттєво відчувається зростання свободи суб'єктів договору в реалізації своїх прав та інтересів. Феномен договору полягає у тому, що він виступає правовим засобом, у межах якого інтерес однієї сторони задовольняється тільки через інтерес іншої.

Отже, у правовідносинах з надання послуг суб'єкти за допомогою такого сильного інструмента як цивільно-правовий договір можуть врегулювати відносини між собою без застосування закріплених законодавцем норм, крім випадків, зазначених у абз. 2 ч. 3 ст. 6 ЦК України, оскільки використання учасниками відповідних правовідносин свого права на їх договірне саморегулювання унеможливує застосування до відповідних відносин положень актів цивільного законодавства України, що регулюють їх інакше, ніж це визначено в договорі⁴.

Договірне регулювання правовідносин з надання послуг є індивідуальним, воно надає обов'язковість специфічному порядку дій контрагентів. Договірні відносини з надання послуг регулюються цивільно-правовим договором, що виступає індивідуалізованим відношенням між замовником та виконавцем, які пов'язані правами і обов'язками, що визначають забезпечену законом міру можливої і необхідної поведінки в сфері здійснення певної діяльності або окремої дії на користь замовника.

Отже, договори про надання послуг це група як поійменованих, так і непоійменованих договорів, предмет яких складається з певної кількості дій (діяльності), кожна з яких наділена характерними особливостями і може бути предметом окремого договірного зобов'язання. Зважаючи на те, що договір про надання послуг є консенсуальним та двостороннім договором, який законодавець відносить

---

¹ Резніченко С. В. Нормативно-правовий та цивільно-правовий договори: порівняльний аналіз / С. В. Резніченко // Суспільство. Держава. Право. - Вип. 5. Цивільне право. - О., 2005. - С. 35.

² Луць В. В. Цивільно-правовий договір: його суть і сфера дії в сучасних умовах / В. В. Луць // Радянське право. - 1987. - №8. - С.15.

³ Майданик Р. А. Цивільне право як сфера приватного права України / Р. А. Майданик // Приватне право. - 2013. - № 1. - С. 65-80.

⁴ Федорченко Н.В. Договірні зобов'язання з надання послуг: проблеми теорії і практики : монографія / Н.В. Федорченко. - К. : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2015. - С. 76.

до оплатних, якщо його безоплатність не встановлена сторонами, але за умови відшкодування замовником виконавцеві усіх фактичних витрат, які були ним понесені при виконанні умов договору, то наведені ознаки договору з надання послуг слід вважати внутрішньо йому притаманними, а тому відповідність їм - обов'язкова умова застосування положень гл. 63 ЦК України до конкретного договору¹.

ПРИТРИМАННЯ, ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Чупира А.С.

Державний податковий університет

Створення умов за яких суб'єктивні цивільні права та законні інтереси учасника договірних правовідношення будуть дотримані і при цьому інша сторона договору, або третя особа не порушить їх, забезпечується переважно юридичними механізмами, що запроваджуються положеннями чинного цивільного законодавства України. Одним забезпечувальним способом, який є досить цікавим і водночас дещо проблемним, закон визнав притримання. Останнім часом в якості оперативного заходу впливу він набув доволі широкого застосування, що і підтверджує актуальність дослідження.

Окремі науковці відносять притримання до непоіменованих заходів оперативного реагуванн. Наприклад, Є.О.Суханов до засобів оперативного впливу поряд з переведенням несправного платника на акредитивну форму розрахунків, односторонньою відмовою від договору у випадку його істотного порушення контрагентом відносить і притримання речі до повного виконання грошового обов'язку. Таким чином, заходи оперативного впливу є різновидом способів забезпечення виконання зобов'язань, можливість яких передбачена у цивільному законодавстві.

Ми не можемо погодитися з таким твердженням. Сама наявність передбаченої у договорі чи законі можливості притримати майно боржника, яке має бути йому передане, до виконання останнім свого грошового обов'язку спрямована на стимулювання до виконання договору. У разі порушення грошового зобов'язання боржником «включається» охоронне відношення, в межах якого до повноважень кредитора входить і повноваження щодо фактичного утримування майна. Але, на відміну від класичних способів оперативного впливу на порушника, притримання не спрямоване безпосередньо

---

¹ Федорченко Н.В. Договірні зобов'язання з надання послуг: проблеми теорії і практики : монографія / Н.В. Федорченко. – К. : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2015. – С. 177

на реалізацію захисної функції у компенсаційному чи штрафному форматі. Воно спершу виконує знову ж таки спонукальну роль для виконання грошового обов'язку боржником. І лише після тривалого невиконання у окремих випадках кредитор вправі реалізувати утримувану річ, задовольнивши свої вимоги.

У останньому вчинкові дійсно проявляється захисна властивість даного охоронного повноваження. Але, реалізація майна відбувається не безпосередньо кредитором, а за допомогою визначеного законодавством механізму у встановленому порядку спеціальними органами, такий захист не може вважатися оперативним, відповідно до визначення якого віритель здійснює захист своїми власними діями, не вдаючись до допомоги компетентних органів. Той факт, що реалізація притримуваної речі потребує дотримання певного юрисдикційного порядку, тоді як оперативним захистом досягається поновлення чи компенсація порушеного права самостійними вчинками кредитора, якраз і є основною відмінною ознакою вказаних відносин.

Скажімо, С.В. Сарбаш послідовно проводить межу між хеджуванням та операційним захистом. Він вказує, що хоча останній і є близькою за формою свого застосування конструкцією до притримання, все одно вони відносяться до різних цивільно-правових інститутів. Адже, до притримання не застосовуються принципи співрозмірності та адекватності. Крім того, оперативний захист застосовується проти неправомірного порушення права потерпілого, у той же час, при притриманні у вимозі боржника за грошовим зобов'язанням передати йому річ немає ознак неправомірності (він одночасно є кредитором за речовими зобов'язанням). Отже, якщо навіть розглядати захист порушеного права власними діями у широкому розумінні цього слова, як такий, що припускається у договірних та позадоговірних відносинах, право притримання тим не менше не буде його способом. Тож, ми підтримуємо позиції тих дослідників, котрі принципово розрізняють засоби майнового забезпечення виконання зобов'язань та заходи оперативного реагування на порушника. Як правильно вказував В.В.Вітрянський, в силу різного правового навантаження та юридичної спрямованості «засоби оперативного впливу не мають жодного відношення до способів забезпечення».

Згідно зі ст. 594 ЦКУ кредитор, який правомірно володіє річчю, що підлягає передачі боржникові або особі, вказаній боржником, у разі невиконання ним у строк зобов'язання щодо оплати цієї речі або відшкодування кредиторів пов'язаних з нею витрат та інших збитків має право притримати її у себе до виконання боржником зобов'язання. Слід визнати, що, попри більшу нормативну, ніж договірну обумовленість даного способу забезпечення, він не набув досить широкого поширення в цивільному матеріальному обороті. Окремі дослідники пояснюють це практичною схожістю механізмів задоволення

інтересів кредитора у разі невиконання грошового обов'язку боржником з таким різновидом заставного акцесорного зобов'язання як заклад. При цьому дослідники, котрі відстоюють дану позицію, у якості відмінностей між наведеними забезпечувальними інструментаріями бачать лише те, що внаслідок притримання гарантується виконання виключно грошового зобов'язання, а за договором застави забезпечується будь-яке зобов'язання. Крім того, предметом притримання може бути лише певна річ, яку слід передати боржнику за грошовим зобов'язанням, тоді як у заставу передається всіляке майно, належне боржнику. Тож, заставне право більш детально врегульоване законодавчо, існує чітко встановлений механізм накладення стягнення на заставлене майно, чого немає для притримуваної речі, право на притримування використовується кредиторами нечасто.

За самим визначенням, даним для коментованого явища у законі, воно має триваючий характер: притримання чужої речі відбувається від початку правопорушення і до його закінчення - виконання грошового обов'язку. Нормативно-правовою підставою зміни динаміки основного зобов'язання є положення ст. 594 ЦК України, а юридичним фактом, що сприяє реалізації права притримання, - невиконання боржником у строк обов'язку щодо оплати речі або відшкодування кредитором пов'язаних з нею витрат та інших збитків. Разом з тим, нормотворець поширив на дані взаємини правило ст. 591 ЦКУ про задоволення інтересів кредитора за рахунок реалізації майна несправного боржника. І, якщо для застави момент такої реалізації все ж може бути встановленим (як правило, подібне повноваження настає відразу після правопорушення чи фіксації даного факту судом), то у правовому механізмі притримання цей термін залишається абсолютно невизначеним. За великим рахунком при існуючій редакції правила ст. 597 ЦКУ кредитор може реалізувати річ, котра підлягає притриманню, вже наступного дня після затримки (часто невинної) боржника у виконанні грошового обов'язку. Це нормативно встановлений шлях до зловживань, позаяк згідно з правилом ч.2 ст. 594 ЦКУ притриманням речі можуть забезпечуватись інші вимоги кредитора, якщо інше не встановлено договором або законом. Відтак, цілком можливою є ситуація, коли річ, яку необхідно було передати боржнику за грошовим зобов'язанням, буде реалізованою з торгів через день після прострочення боржником свого обов'язку повідомити кредитора про здійснення оплати.

Враховуючи зазначені міркування цілком нагальним є відповідне коригування правила статті 597 ЦКУ. На нашу думку, до нього має бути внесено наступні зміни: притримання майна боржника за грошовим зобов'язанням може здійснюватися протягом строку, визначеного кредитором, про що він письмово

повідомляє боржника. Після спливу даного строку кредитор вправі задовольнити свої вимоги за грошовим зобов'язанням з вартості притриманого майна.

ДИВІДЕНДИ: ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА

Шевчук О.Т.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, аспірант
кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та
корпоративного права*

Можливість отримати очікуваний економічний ефект у вигляді прибутку (доходу) є одним з основних мотивів інвестиційної діяльності будь-якої особи. У корпоративно-правовому вимірі отримання прибутку є матеріальним проявом правових наслідків факту участі у діяльності суб'єкта господарювання та його легітимізації у форматі одного із важливих корпоративних прав, а саме права на дивіденди. Відомий американський підприємець та благодійник Джон Рокфеллер свого часу виголосив: "Знаєте, що приносить мені найбільше задоволення? Бачити, як приходять дивіденди від вкладених мною зусиль". У такому сенсі термін дивіденди використано як категорію економічну та емоційний наслідок відповідного роду економічних зусиль і особистої праці. У контексті ж нашого дослідження ми ставимо за мету дослідити поняття дивідендів з точки зору їх правової природи та якісних характеристик.

Термін дивіденди походить від латинського *dividendum*, що перекладається як те, що підлягає поділу. У Кембриджському словнику лаконічно зазначається, що дивіденд це частина прибутку компанії, яка виплачується учасникам.

У вітчизняній правничій науці на даний час не сформувалась чітка усталена позиція щодо поняття дивідендів та їх юридичної детермінації. Зокрема, автори Словника юридичних термінів іншомовного походження під дивідендом розуміють частину чистого прибутку акціонерних товариств, яку щороку розподіляють між акціонерами у вигляді доходу на придбані акції. Аналогічне визначення подано в Сучасному тлумачному словнику української мови та Економічній енциклопедії. Проте, таке визначення не зовсім коректно відображає природу дивідендів як явища правового характеру. Адже, по-перше, можливість отримання дивідендів не обмежується виключно акціонерними товариствами. По-друге, не встановлено імперативного правила обов'язково виплачувати дивіденди кожного року.

Окремі автори схильні вважати, що дивіденди це платіж, що здійснюється юридичною особою на користь власників корпоративних прав, емітованих такою юридичною особою, у зв'язку з розподілом частини його прибутку. Інші ж наголошують на тому, що це частина чистого прибутку, яка розподіляється між учасниками (власниками) товариства відповідно до їх частки у статутному

капіталі. На думку третіх, дивіденд – це частина чистого прибутку, що виплачується акціонеру (учаснику) з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу (частку).

У національному законодавстві визначення поняття «дивіденди» міститься у різноманітних актах: ЦК України (п. 2 ч. 3 ст. 96-1, п. 2 ч. 1 ст. 116), Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (ст. 10), Законі України «Про акціонерні товариства» (ч. 1 ст. 34), Податковому кодексі України (п. 14.1.49), Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку, затвердженому наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р.. Всі вони характеризують дивіденди як певні платежі, що здійснюються юридичною особою з її чистого прибутку на користь власника корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності такої особи на частку (пай) у майні (активах) емітента.

У п. 14.1.268 ПКУ дивіденди розглядаються як пасивний дохід. Ключовою ознакою пасивного доходу вважається те, що для його отримання не потребується особистої участі особи в певній діяльності. Також зазначається, що пасивні доходи отримуються виключно від фінансових активів у певний період та не потребують постійної участі особи у їх створенні. У зв'язку з вищенаведеним тяжко погодитися з тим, що дивіденди у всіх випадках можна розглядати як пасивний дохід, адже деякі інвестори можуть активно та перманентно впливати на діяльність компанії, використовуючи весь спектр наявних в них корпоративних прав та інструментів з метою забезпечення зростання компанії, збільшення її доходу, а відтак і розміру власних дивідендів.

Будучи свого роду винагородою інвестора за його інвестиційну діяльність, дивіденди не повинні обов'язково виплачуватися кожного року чи з якоюсь наперед визначеною періодичністю. В Україні питання виплати дивідендів належить до дискреції загальних зборів товариства, які замість виділення коштів на виплату дивідендів можуть спрямувати їх на подальший розвиток компанії. Цей підхід підтверджується також і судовою практикою (Постанова КГС ВС від 04.09.2019 р. у справі № 910/10585/18).

З точки зору якісних характеристик дивідендів як категорії корпоративного права необхідно зазначити, що вони, по-перше, можуть виплачуватися як в грошовій, так і натуральній формі, за винятком акціонерних товариств, де форма виплати виключно грошова. По-друге, такі виплати повинні здійснюватися в певний строк після прийняття загальними зборами рішення про їх виплату.

Загалом нормативно-врегульована можливість отримувати дивіденди становить основу фундаментальної корпоративної інституції – права на дивіденди, з однієї сторони відіграючи важливу мотиваційну роль у здійсненні

фізичними та юридичними особами інвестицій та у залученні їх до активної господарської діяльності, а з іншої є надзвичайно потужним стимулятором національної економіки, що у своїй синергії позитивно відображається на загальному економічному розвитку держави, сприяючи утвердженню дієвої ринкової економіки.

Таким чином, на підставі вищевикладеного, можна виокремити наступні характерні ознаки дивідендів як правової категорії: 1) вони є частиною чистого прибутку господарського товариства; 2) їх виплата не є обов'язковою, а належить до дискреції загальних зборів (окрім дивідендів за привілейованими акціями); 3) виплачуються власнику корпоративних прав; 4) такі виплати, за наявності відповідного рішення, повинні здійснюватися у встановлений строк; 5) за загальним правилом виплачуються в грошовій формі (в окремих випадках можуть виплачуватися в натуральній формі); 6) їх розмір пропорційний частці власника корпоративних прав у статутному капіталі; 7) їх виплата, за наявності відповідного рішення, гарантується та охороняється законом. Отож, вважаємо, що дивіденди – це частина чистого прибутку господарського товариства, яка може, на підставі відповідного рішення загальних зборів, виплачуватися власникам корпоративних прав, як правило в грошовій формі, пропорційно до їх частки в статутному капіталі у визначені строки, а її виплата (за умови наявності рішення про виплату) охороняється та гарантується законом.

ПЕРЕДДОГОВІРНЕ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ У ВІДНОСИНАХ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

Шпуганич І. І.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, кандидат
юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного
та корпоративного права*

*«Договір комерційної концесії є правовою формою реалізації
права інтелектуальної власності»*

В.В. Луць

Відносини комерційної концесії побудовані на певному рівні довіри до правоволодільця зі сторони користувача. Правоволоділець має у своєму розпорядженні не лише права інтелектуальної власності, користування якими він передає за договором, але й значно ширший комплекс, перш за все, інформації, в отриманні якої і зацікавлений користувач. Первинно, до укладення договору, особа повинна оцінити ризики, переваги, проблеми та прогнозовану прибутковість справи, яку вона планує розпочати. Саме тому потенційний

користувач повинен мати можливість ознайомитися з інформацією, яка є необхідною та достатньою для того, щоб прийняти обґрунтоване рішення щодо укладення договору комерційної концесії.

На противагу цьому, правоволоділець бажає захистити результати своєї інтелектуальної діяльності і розкривати мінімальну кількість інформації до моменту укладення договору, щоб користувач в результаті заплатив за основний обсяг цінних даних, комерційного досвіду та й зрештою власне прав. Правоволоділець може і приховувати окремі відомості та дані, адже доступ до таких, найімовірніше, здатний призвести до відмови від укладення договору. Баланс у цих відносинах є вкрай важливим. Інакше кожна зі сторін може постраждати від зловживань чи неправомірних дій іншої.

Національне законодавство не містить жодних приписів, які б зобов'язували правоволоділця надавати ту чи іншу інформацію потенційному користувачеві. У главі 76 ЦК України доволі поверхнево регламентовано основні питання комерційної концесії, втім вона не деталізує особливостей взаємодії сторін до моменту укладення відповідного договору. Звісно ж правоволоділець надає чимало інформації про себе та свої проекти, вигідно презентуючи переваги укладення з ним договору комерційної концесії. Однак, потенційний користувач перебуває у доволі не вигідній позиції, адже не завжди отримує від правоволоділця саме ту інформацію, що йому необхідна та важлива.

Водночас у законодавстві низки європейських країн (Франція, Італія, Нідерланди, Швейцарія та ін.) закріплені положення щодо передконтрактного розкриття інформації. Відповідні норми викладені також у Модельному законі США про розкриття інформації (далі – Модельний закон).

У країнах, де переддоговірне розкриття інформації є обов'язковим, закріплюється різний обсяг інформації, яка надається для ознайомлення. Широкий перелік інформації визначено і в Модельному законі. До неї віднесено, зокрема таку:

- 1) юридична назва, юридична форма та юридична адреса франчайзера та адреса його основного місця діяльності;
- 2) інформація щодо інтелектуальної власності франчайзера (дані щодо державної реєстрації об'єктів, строки завершення чинності майнових прав, судові розгляди, якщо такі є, які можуть мати суттєвий вплив на законне право франчайзі щодо таких об'єктів);
- 3) опис франшизи, якою керуватиме майбутній франчайзі;
- 4) опис ділового досвіду франчайзера та його філій, які надають франшизи практично під однаковою торговою назвою;
- 5) дані про будь-які кримінальні вироки або будь-яке визнання відповідальності у цивільному позові або арбітражі, що стосується франчайзингу

або іншого бізнесу, пов'язаного з шахрайством, введенням в оману або подібними діями чи практикою франчайзер чи будь-якої філії франчайзера, яка займається франчайзингом за попередні п'ять років та про те, чи розглядаються такі дії проти франчайзера або його дочірньої компанії;

6) дані про банкрутство, неплатоспроможність або подібне провадження за участю франчайзера та його філій за попередні п'ять років;

7) інформація про діючих франчайзі, також про тих, які перестали бути франчайзі протягом трьох фінансових років до того, протягом якого укладено договір франчайзингу, із зазначенням причин, з яких франчайзі перестали бути франчайзі франчайзера, та торгові точки франчайзера, що надають франшизи під практично однаковим комерційним найменуванням;

8) фінансові питання (оцінка загальних початкових інвестицій майбутнього франчайзі; фінансові звіти франчайзера за попередні три роки);

9) опис ринку, де планується здійснювати відповідну діяльність, перспективи щодо його розширення; тощо.

Відповідні норми щодо переддоговірного розкриття інформації, які містяться у законодавстві згаданих раніше країн, фактично дублюють зазначені вище приписи Модельного закону. Щоправда, у різних державах різняться строки розкриття такої інформації до дати укладення відповідного договору (Модельний закон – за 14 днів, Італія – за 30 днів, Нідерланди – за 4 тижні, Швейцарія – за 20 днів). З огляду на обсяги інформації, що надається особі в процедурі переддоговірного розкриття, вважаю тридцятиденний строк більш справедливим. Адже йдеться не лише про ознайомлення з отриманими відомостями. Окремі з них можуть потребувати додаткової перевірки, зокрема, шляхом звернення до органів державної влади, місцевого самоврядування тощо.

Досліджуючи питання переддоговірного розкриття інформації важливо звернути увагу на питання захисту конфіденційної інформації, якщо така надається правоволодільцем. Беззаперечним є той факт, що особа, яка отримує інформацію в межах досліджуваної процедури зобов'язана підписати договір про нерозголошення.

Як відомо, кожен законодавчо встановлений обов'язок повинен підкріплюватися нормами, що розкривають особливості відповідальності за його порушення. Тож, усвідомлюючи доцільність закріплення у законодавстві України, обов'язку правоволодільця розкривати низку важливих відомостей потенційному користувачу перед укладенням договору комерційної концесії, пропонується встановити також і відповідальність за ненадання визначеної інформації або надання такої не в повному обсязі чи надання недостовірної інформації. Ймовірно, вдалим рішенням буде встановлення штрафів за такий вид порушення. Окрім цього, якщо користувач дізнався про є порушення, наприклад,

про надання йому недостовірної інформації, вже після укладення договору комерційної концесії, це може бути підставою для розірвання ним договору та стягнення завданих збитків чи одноразової грошової компенсації.

Підсумовуючи викладене вище, слід наголосити на тому, що впровадження у національне законодавство норм щодо обов'язкового переддоговірного розкриття низки відомостей до моменту укладення договору комерційної концесії є вкрай важливим. Пропоновані приписи повинні охоплювати питання змісту інформації, що розкриватиметься, виняткових випадків, коли розкриття не вимагається (наприклад, коли користувачем за договором виступає особа, яка була директором у компанії праволодільця протягом певного періоду перед підписанням договору), строків її надання, правових наслідків у разі ненадання, надання неповної або недостовірної інформації.

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ВИДИ ДОГОВОРІВ

Шишка Р.Б.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права, інтелектуальної
власності та цивільно-правових дисциплін Київського
університету інтелектуальної власності та права*

Питання про види (систему) договорів попри напрацювання провідних цивілістів, зокрема В.В.Луця, є досі дискусійним і неоднозначним в науці цивільного права. Це пов'язане зі складною їх структурою та значною кількістю різновидів а інколи суб'єктивним їх розумінням. Передусім, якщо виходити з того, що саме цивільне право є системним, то і системними є його складові частини, у тім числі й договори. Окрім того договір є видом правочину і класифікація останнього здебільшого екстраполюється на класифікацію перших. Між тим вона частково не співпадає і пристосована до характеристики договорів за іншими підставами, зокрема за співвідношенням прав та обов'язків сторін і кількістю волевиявлень. Це спричиняє ерозію розуміння. Йдеться лише про ті критерії, які придатні для їх систематизації на основі внутрішньої єдності та диференціації.

Ми підтримуємо класифікацію цивільно-правових договорів за їх загальною метою чи спрямуванням сфери правового регулювання (передача майна, виконання робіт, надання послуг, досягнення корпоративного інтересу тощо), специфікою реалізації мети, правовим становищем сторін, приналежністю до певного типу, чи виду, тощо.

Є класифікації за економічним чи за юридичним критеріями, або їх поєднанням. Так, на основі комбінованого підходу виділив дев'ять груп договірних зобов'язань, а залежно від характеру переміщення матеріальних благ виділені

договори про: реалізацію майна, надання майна у користування, про виконання робіт, перевезення, надання послуг, розрахунки і кредитування, страхування, сумісну діяльність, змішані зобов'язання.

Заслуговує уваги багатоступенева класифікація у якій договори об'єднуються у певні групи і на кожному наступному рівні відображають особливості попередніх. На першому рівні всі договори поділені на чотири групи за їх метою: 1) на передачу майна, 2) на виконання робіт, 3) з надання послуг, 4) на заснування різноманітних утворень. На другому рівні кожна з цих груп поділена на підрівні за притаманними їм критеріями та особливостями. М.М. Сібільов виділив загальну та спеціальну класифікацію договорів [5, с.87].

В.В.Луць за правовою метою та порядком розташування договорів у новому ЦК України (формальний критерій) виділив такі групи договорів: про передачу майна у власність, повне господарське відання або оперативне управління (купівля-продаж, поставка, контрактація, позика, міна, дарування, постачання енергетичних ресурсів тощо); про передачу майна у тимчасове користування (майновий найом, оренда, майновий найом, побутовий контракт, безоплатне користування майном, лізинг тощо); про виконання робіт (побутовий підряд, підряд на капітальне будівництво, на виконання проектних та розвідувальних робіт, на виконання аудиторських робіт тощо); про передачу результатів творчої діяльності (авторські, ліцензійні договори, договори про передачу науково-технічної продукції тощо); про передачу послуг (перевезення, страхування, доручення, комісії, схов, про посередницькі послуги, довічне утримання, кредитний договір тощо); про спільну діяльність (установчий договір, про науково-технічне співробітництво тощо) [4, с.39-40].

Водночас, помилково до видів договорів відносить і їх характеристики за дихотомічною спрямованістю (односторонні, двосторонні, майнові та організаційні, основні попередні, тощо [7, с.610-614], одно- і двосторонні, відплатні та безоплатні, консенсуальні та реальні, на користь кредитора та третіх осіб, тощо, односторонні та взаємні, відплатні та безвідплатні, на користь контрагентів і на користь третіх осіб, основні та попередні, взаємопогоджені та приєднання, поіменовані і непоіменовані тощо[8, с.263].

Очевидно, що і у першому і у другому випадку йдеться про види договору, що неприпустимо навіть якщо позиції щодо найменувань видів можуть різнитися.

Формально структура Книги п'ятої і Розділу II гл. 52-53 ЦК та розділу III ЦК У надає підстави для поділу всіх договорів на дві принципово відмінні групи: перша *характеристичні* (відображають загальні властивості договору та надалі слугують розкриттю його властивостей; друга – *функціональні* – відображають мету та механізм договору інколи правовий режим предмету та становище

сторін. Перші можуть співпадати в межах їх певного типу та виду. Вони є загальним алгоритмом встановлення змісту договірних відносин (волюнтарний і авторитарний) побудови відносин між сторонами, вибору застосування гарантій для його сторін.

У ЦК України проведений досить цікавий і мало ким з дослідників підмічений підхід в договорах, які повністю вкладаються в типологію (параграфове їх зазначення як доцентрове їх спрямування – параграфи 1-5 глави 54, параграфи 1-6 глави 58, параграфи 1-4 глави 61 ЦК чи відносно самостійне, де підрядні за природою договори мають самостійне відцентрове позитивістське регулювання – глави 55 – 57, 59 - 60, 62 ЦК. Тут можуть бути використані кола Ейлера.

Однозначно, *вид договору та його характеристика* – різні правові категорії. До характеристики договору відносяться такі його ознаки, які можуть бути притаманні різним видам договорів і здебільше побудовані на дихотомічному підході. Так вони поділяються: на дві підгрупи:

Перші характеризують договір як зобов'язання та правочин. За *співвідношенням прав і обов'язків* сторін виділяють договори: *односторонні, взаємні, зокрема двосторонні та багатосторонні*. Двосторонні договори є синалагматичними. Багатосторонніми є договори у яких сторони пов'язані взаємними суб'єктивними правами та юридичними обов'язками (договір про спільну діяльність (ст. 1130 ЦК) чи такі домовленості за якими більше двох його сторін є самостійними, наділені взаємними правами та обов'язками координаційного спрямування задля досягнення ними спільної мети, зокрема: а) на створення юридичної особи (шляхом їх заснування, та проведенням реорганізації); б) на створення та визначення умов діяльності юридичної особи після її державної реєстрації (засновницькі договори повного товариства, командитного товариства); в) на спільну діяльність без створення юридичної особи (договори про спільну діяльність); г) на здійснення поділу майна (договори про поділ спадкового майна та договори про поділ залишків майна припиненого товариства).

Залежно від *економічного критерію* виділяють договори *оплатні*, за якими надання однієї сторони зумовлює зустрічне майнове надання іншої сторони. Вони є міновими, а обсяг юридичних обов'язків і розмір отримуваної взаємної вигоди (користі) є визначеними. Презюмуються оплатними підприємницькі договори, що детерміновано базою оподаткування; *безоплатні* – без одержання зустрічного майнового надання від іншої сторони. Деякі договори можуть бути як оплатними, так і безоплатними (договір доручення, збереження).

За *моментом виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків* у сторін виділяються договори : *консенсуальні*, для укладення якого достатньо лише домовленості сторін, а суб'єктивні права й юридичні обов'язки за ними виникають з факту та моменту досягнення домовленості та його юридичного

оформлення. Ці договори залежно бувають короткостроковими, річними, середньостроковими; довготривалими: *реальні договори передбачають, що* за ними суб'єктивні права й юридичні обов'язки виникають тільки з виконанням юридичного обов'язку. З огляду на ст. 251 ЦК, вони є терміновими.

За рівнем урегульованості виділені *пойменовані* та *непойменовані* договори: *пойменованими*, які передбачені актами позитивного права; *непойменовані* договори (*contractus innominati*) створені волевиявленням їх сторін. За рівнем урегульованості можна видалити непойменовані договори, що а) взагалі не вказані актами цивільного законодавства; б) лише згадані актами цивільного та іншого законодавства; в) для яких вказані, але не розкриті умови (зміст) таких договорів.

Друга група ознак характеризують договір, як власне договір з позиції загальних його властивостей та правових конструкцій. Тут уже використано критерії, які є елементом механізму договірної регулювання. Так, за предметом договору чи за змістом врегульованої договором діяльності виділені речеві та зобов'язальні договори. Предметом *речових* договорів є певна річ. Вони ще йменуються майновими хоча майнові договори більш широкі за змістом. Предметом *зобов'язальних договорів* є певні дії чи бездіяльність їх сторони чи сторін. Різновидом таких договорів є щодо об'єктів неречевого спрямування в тому числі деякі організаційні: про розподіл обов'язків у сім'ї, про організацію перевезень. Обґрунтовується можливість договорів щодо особистих немайнових прав.

Можливі речево-зобов'язальні договори: за договором підряду предметом є як створена, відновлена (відремонтована) річ так і дії підрядника чи виконавця.

За моментом виникнення зобов'язання договори є: *основні*, які породжують суб'єктивні права та юридичні обов'язки сторін і слідує із попередніх договорів; *попередні* чи *форвардні*. За 637 ЦК попереднім є договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах, встановлених попереднім договором. Встановлене попереднім договором зобов'язання припиняється, якщо основний договір не укладений протягом строку (у термін), встановленого попереднім договором, або якщо жодна із сторін не направить другій стороні пропозицію про його укладення

Як попередній договір, в позитивному праві є форвардний контракт – стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення такого форвардного контракту. Йдеться про форму такого контракту та його правові наслідки. Використовуються протоколи про наміри які є передумовою укладення основних договорів але не мають обов'язкового характеру. В ч.4 ст. 637 ЦК визначено, що договір про наміри (протокол про наміри тощо), якщо в ньому немає

волевиявлення сторін щодо надання йому сили попереднього договору, не є попереднім договором. Протоколи про наміри можна поділити на дві підгрупи: констатуючі загальні умови та намір майбутнього співробітництва та які прирівняні до попередніх договорів; *продлонгаційні* - подовжують основний договір на попередніх чи уточнених умовах ;

Близькими до них є організаційні договори, які використовуються для упорядкування зобов'язань з перевезень і є передумовами для укладення основних договорів, зокрема *додаткові*, які уточнюють умови основного або пролонгують його. Вони залежать від основних договорів та слідує їх юридичній долі.

За того, *на чю користь укладено договір* виділено: *договори на користь його сторін*, за якими право вимагати виконання його належить тільки їхнім сторонам; *договори на користь третьої особи*, за якими право вимоги належить третій стороні. Відповідно ст. 638 ЦК договором на користь третьої особи є такий, в якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, яка встановлена або не встановлена у договорі. За ним виконання на користь третьої особи може вимагати як особа, яка уклала договір, так і третя особа, на користь якої передбачено виконання, якщо інше не встановлено договором або законом чи не впливає із суті договору.

Третя особа теж вправі прийняти виконання чи відмовитися від нього. Такий договір інколи може містити так звані „троянчики” – умови, які при здавалось першій вигоді для третьої сторони у подальшому можуть призвести до кабали. Частиною 3 ст. 638 ЦК встановила, що з моменту вираження третьою особою наміру скористатися своїм правом сторони не можуть розірвати або змінити договір без згоди третьої особи, якщо інше не встановлено договором або законом. Якщо третя особа відмовилася від права, наданого їй на підставі договору, сторона, яка уклала договір на користь третьої особи, може сама скористатися цим правом, якщо інше не впливає із суті договору.

Залежно від *мотивування до укладення договору* виділено: *вільні (волюнтарні) договори*, укладення яких залежить від домовленості його сторін та їх волевиявлення. Для них договорів не застосовуються примус до укладення договору; *обов'язкові (легітарні) договори*, укладення яких обов'язкове для однієї чи обох сторін у силу приписів законодавства. Серед цих договорів є публічні договори (ст. 633 ЦК) – договір, в якому підприємець зобов'язаний здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до нього звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо). Умови такого договору є однаковими для всіх споживачів, крім тих, кому за законом надані відповідні пільги. Підприємець не вправі надавати переваги одному споживачеві перед іншим чи відмовитися від укладення договору за наявності у нього

можливостей надання споживачеві відповідних товарів (робіт, послуг). У разі необґрунтованої відмови підприємця від укладення публічного договору він має відшкодувати збитки, завдані споживачеві такою відмовою.

Через публічну оферту (рекламу) публічність можна надати й іншим договорам, як їх різновидів : нормативно визначений, рекламно визначений, визначений іншим чином (наприклад судом для спонукання монополістів до укладення договору через суд).

За специфікою участі сторін в узгодженні умов розрізняють договори: *взаємопогоджувані*, в яких його умови встановлені виключно сторонами переговорів; *про приєднання*, умови яких встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах і які укладені приєднанням до запропонованого договору в цілому. Бородовський С.О. справедливо висловився що цей договір є формою укладення договору, а не видом договору [1, с.4.. Ж.В. Завальна виділяє в залежності від ступеня варіантності поведінки сторін альтернативні, де можливе доповнення їх положень різними нормами, та безальтернативні, де не припустиме інше, договори [2, с.21].

У такому договорі повинні бути дотримані певні умови: 1) не можна позбавляти сторону прав, які надані за договором даного вигляду; 2) не повинен виключати або обмежувати відповідальність іншої сторони за порушення зобов'язання; 3) не повинен містити явно обтяжливі (кабальні) умови для сторони, що приєдналася, які б вона не прийняла б, якщо була б можливість брати участь у формуванні умов договору (ч.2 ст. 634 ЦК України).

Договір приєднання може бути змінений або розірваний на вимогу сторони, яка приєдналася, якщо вона позбавляється прав, які звичайно мала, а також якщо договір виключає чи обмежує відповідальність другої сторони за порушення зобов'язання або містить інші умови, явно обтяжливі для сторони, яка приєдналася. Сторона, яка приєдналася, має довести, що вона, виходячи зі своїх інтересів, не прийняла б цих умов за наявності у неї можливості брати участь у визначенні умов договору.

Якщо вимога про зміну або розірвання договору пред'явлена стороною, яка приєдналася до нього у зв'язку зі здійсненням нею підприємницької діяльності, сторона, що надала договір для приєднання, може відмовити у задоволенні цих вимог, якщо доведе, що сторона, яка приєдналася, знала або могла знати, на яких умовах вона приєдналася до договору. Ці договори використовуються у сфері перевезення, страхування, побутового підряду тощо, до споживчих договорів.

З огляду на це, є особливі договори де є частина владних приписів, яких повинна притримуватися особа при споживанні товару за таким договором. Це стосується договорів: на надання освітянських послуг, де споживач послуг підкорений низці владних вимог, стандартів та правил, на медичне обслуговування

де споживач послуги повинен чітко слідувати вимогам режиму лікування та приписам лікуючого лікаря; на відвідування музеїв, театрів, шоу де слід дотримуватися встановлених правил поведінки і не створювати загрози експонатам та іншим споживачам цих товарів.

Різновидом такого договору є *споживчий* договір, який передбачений ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів», як прояв вимог Резолюції Генеральної асамблеї №39/248 «Керівні принципи для захисту інтересів споживачів» за якою права споживачів – невід'ємна складова прав людини і імперативами досягається посилений захист прав споживачів у контрактних зобов'язаннях.

За *обсягом регулювання та його галузевим спрямуванням* розрізняють змішані та комплексні договори: *змішаними* є договори, у яких є елементи різних договорів і до них застосовуються правила про договори, елементи яких в них є, наприклад договір про передачу майна на збереження з наданням зберігачу права безплатного користування майном; *комплексними* є договори, що врегульовані різними галузями законодавства: цивільним та господарським. Деякі договори одночасно можуть бути змішаними і комплексними. На підставі сфери правового регулювання виділено договори цивільні та їх різновиди – господарські, а в їх рамках – підприємницькі. У подальшому вони конкретизуються: інвестиційні, засновницькі, транспортні, банківські, Відомі сімейні договори, житлові договори, договори у сфері інтелектуальної власності.

Виділені *інтегровані та конгломеровані* договори [4, с.5]: конгломерованими є такі, якщо в одному документі оформляються два та більше різних договорів з механічним поєднанням різнорідних частин; інтегрованими є такі, у яких є єдиний комплексний об'єкт, елементи якого містять ознаки приналежності до декількох різних договірних зобов'язань (наприклад договір на оздоровлення, який охоплює собою забезпечення житлом, харчуванням (інколи спеціальним – дієтичним), лікування, надання послуг з розваг (відпочинок, туризм, краєзнавство, зустрічі з цікавими людьми, спортивні тощо).

За наслідками припинення договорів є *відновлювальні* договори та *невідновлювальні*. До перших варто віднести такі договори, після припинення яких ще певний час (в межах гарантійних строків, строків позовної давності, домовленості сторін тощо) є ймовірність їх поновлення взагалі чи у певній їх частині. Це забезпечує охорону прав їх сторін, зокрема прав слабкої сторони : приховані недоліки за договором будівельного підряду можуть себе проявити уже після припинення відносин між його сторонами як зловживання поза гарантійними строками. Невідновлюваними є такі, у яких не передбачена можливість їх поновлення у майбутньому.

Слід виділити *коопераційні* договори за якими сторони об'єднують свої організаційні, інтелектуальні, виробничі та інші ресурси для досягнення результату

: договір на надання аутсорсингових послуг; договір про співпрацю; договір про обмін інформацією тощо,

Слід розмежувати де види договорів, як складова їх систематики за критерієм досягнення певної мети, що передбачено ЦК України та більшість кодексів передбачають характеристику договорів як алгоритм встановлення змісту відносин між його учасниками .

Список використаних джерел:

- 1.Бородовський С.О. Укладення, зміна та розірвання договору у цивільному праві України. Автореф. дис....канд. юрид. наук. Х.: 2005. С.4
- 2.Завальна Ж. Щодо питання класифікації договірних форм відносин. //Підприємство, господарство і право. 2008. №4. С.21
- 3.Луць В.В. Контракти у підприємницькій діяльності: Навч. посібник. К., Юрінком Інтер, 1999. С.39-40.
- 4.Ойгензихт В.А. Нетипичные договоры в советском гражданском праве: Учебн. пособие. –Душанбе. 1984. С.5.
- 5.Цивільне право України: Підручник. У 2 т. /Борисова В.І (кер. авт. кол), Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін.; За заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Спасибо-Фатеевої, В.Л.Яроцького. К., Юрінком Інтер, 2004. Т.2. С.87
- 6.Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред.. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. -3-тє вид. перероб і допов. –К.: Юрінком Інтер, 2010. С. 228 -234
- 7.Цивільне право України. Загальна частина : Підручник / В.С. Фазикош, С. Б. Булеца, Р.Б. Олійник та ін.; за ред. С.Б. Булеци. –К.: Знання, 2010. С. 610 - 614.
- 8.Цивільне право України : навч. посіб. / Ю.В. Білоусов, В.А. Ватрас, С.Д. Гринько та ін.; за ред. Р.О. Стефанчука. –К.: Правова єдність, 2009. С. 260 - 263.

ДОГОВОРИ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СИСТЕМІ ДОГОВІРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Яворська О.С.

Львівський національний університет імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права

Правовою формою, що забезпечує динаміку майнових прав інтелектуальної власності, є цивільно-правовий договір. Такі договори (правочини) структуровані в окрему групу. Їх відкритий перелік закріплено нормами ст. 1107 ЦК України. (Законом від 1 грудня 2022 р. назва статті 1107 ЦК України змінена

– Види правочинів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності).

Варто зауважити, що критерієм, відповідно до якого договори в ЦК України структуровані на окремі групи (договори про передання майна у власність, про передання майна у користування, про надання послуг, про виконання робіт), є спрямованість правового результату. Щодо поіменованої групи правочинів такої критерій не витриманий.

Зокрема, за договором про створення на замовлення і використання об'єкта права інтелектуальної власності такий об'єкт буде лише створено. Тому цей договір буквально не може розглядатися як правочин, спрямований на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. На підставі ліцензійного договору здійснюється використання об'єкта права інтелектуальної власності певним способом на обумовленій території протягом погодженого строку.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності не є договором. Вона може видаватися на підставі ліцензійного договору або ж слугувати самостійною правовою підставою використання об'єкта права інтелектуальної власності. Видача ліцензії є одностороннім правочином. Саме ця обставина і спричинила зміну назви ст. 1107 ЦК України на більш точну – правочини, а не договори.

Спостерігається певна непослідовність у визначенні предмета зазначених правочинів. У назві ст. 1107 кодексу задекларовано, що йдеться про розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Але як впливає з визначення ліцензійного договору, на його підставі надається дозвіл на використання *об'єкта права інтелектуальної власності*, ліцензія видається на використання *об'єкта права інтелектуальної власності*. За договором про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності праволоділець передає іншій стороні повністю або частково *належні йому права*.

Як окремий вид договору у главі 76 ЦК України закріплюється договір комерційної концесії, який опосередковує передання комплексу прав, до складу якого входять: право на використання об'єкта права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації.

Правозастосовчій практиці відомий договір про передання «ноу-хау» – непоіменований договір. Ноу-хау – специфічний об'єкт інтелектуальної власності, договір про його передання є не тільки правовою формою самого передання та використання, а й регулятором відносин сторін. Його укладення та виконання відбувається на підставі загальних положень та засад договірного права з урахуванням специфіки предмета – секрет виробництва. Відтак на

договірному рівні мають бути урегульовані відносини щодо нерозголошення відомостей, що охоплюються поняттям ноу-хау.

Майнові права інтелектуальної власності можуть бути предметом договору застави. Такі права можуть бути внеском до статутного капіталу юридичних осіб, що передаються на підставі відповідного договору.

Не варто упускати з поля зору, умовно кажучи, «внутрішні» договори, що опосередковують створення, використання та розпорядження як об'єктів інтелектуальної власності, так і прав на них та виконують допоміжні функції. Це, зокрема, договір між працівником та роботодавцем про створення службового твору, розподіл майнових прав інтелектуальної власності на такий твір; договір між співавторами творів, умовами якого визначаються взаємовідносини між ними, порядок, умови, способи використання творів, створених у співавторстві; договір про створення аудіовізуального твору, який укладається між його авторами; договір між упорядником збірника, антології, енциклопедії та інших складених творів і авторами творів, які планується включити до таких збірників. За свою правову природу це цивільні договори, які укладаються та виконуються з урахуванням положень договірного права України. Такі договори можливо охарактеризувати як організаційні, укладення та виконання яких спрямоване на організацію створення об'єкта інтелектуальної власності, розподілу майнових прав, визначення умов використання такого об'єкта тощо.

Низка договорів опосередковують відносини щодо колективного управління майновими правами суб'єктів авторського/суміжних прав: договір про управління майновими правами на колективній основі; договір про партнерство; договір про представництво прав (Закон «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав).

Особливості майнових прав інтелектуальної власності на різні об'єкти правової охорони позначаються і на специфіці укладення та виконання відповідних договорів. Якщо у сфері авторського права діє презумпція авторства та автору не потрібно дотримуватися обов'язкових процедур щодо реєстрації своїх прав, то у сфері патентного права майнові права на відповідні об'єкти охороняються відповідно до закону тільки за умови дотримання режиму патентування. Відповідно, договори щодо розпорядження авторськими майновими правами укладаються автором без будь-якого підтвердження прав з його боку. Тоді як договори щодо розпорядження майновими правами на об'єкти патентного права можуть укладатися лише за наявності у сторони відповідних правоохоронних документів (патентів, свідоцтв тощо).

Майнові права інтелектуальної власності мають строки чинності. Тому при укладенні відповідних договорів чинність майнових прав ураховується

обов'язково. А, відтак, усі договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності так чи інакше є строковими. Якщо сторони не домовилися про строки чинності конкретного договору, то його чинність у будь-якому разі не може перевищувати граничних строків чинності відповідних майнових прав.

При укладенні договорів слід урахувати і оборотоздатність майнових прав інтелектуальної власності. Зокрема, майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування, на географічне зазначення в силу прямої законодавчої вказівки є необоротоздатними. Відтак ці права не можуть бути предметом договорів.

Таким чином, договори у сфері інтелектуального права можливо класифікувати за різними критеріями:

– **за спрямованістю правового результату:** договори, спрямовані на створення за замовленням та використання об'єкта інтелектуального права; договори щодо використання об'єкта інтелектуального права; договори щодо використання майнових прав інтелектуальної власності; договори управління майновими правами інтелектуальної власності; організаційні договори, спрямовані на створення об'єкта інтелектуальної власності, розподіл майнових прав інтелектуальної власності, використання створеного твору тощо.

– **за функціональним призначенням договору у механізмі використання об'єктів інтелектуальної власності та прав на них:** основні договори, на підставі яких відбувається використання об'єкта інтелектуального права або відповідних майнових прав; допоміжні договори, що урегульовують відносини, які передують створенню відповідного об'єкта або доповнюють основні;

– **за закріпленістю (визначеністю, урегульованістю) у законодавстві:** поіменовані договори; непоіменовані договори.

Отже, договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності складають самостійну групу цивільних договорів з притаманними їм особливостями. За відсутності спеціальних законодавчих застережень, до цих договорів застосовуються загальні положення договірного права у частині укладення, виконання, припинення та застосування відповідних правових наслідків.